

Företagsekonomiska institutionen
EKONOMIHÖGSKOLAN VID
LUNDS UNIVERSITET

Magisteruppsats
Januari 2007

Konsekvenserna av Basel II för bankverksamhet – en praxisundersökning

Handledare:
Gunnar Wahlström

Författare:
Maria Henriksson
Helene Palmdahl
Sandra Venebrand

Sammanfattning

Titel:	Konsekvenserna av Basel II för bankverksamhet – en praxisundersökning
Seminariedatum:	2007-01-17
Ämne/Kurs:	FEK 591 Magisteruppsats, 10 poäng, Redovisning
Författare:	Maria Henriksson, Helene Palmdahl och Sandra Venebrand
Handledare:	Gunnar Wahlström
Nyckelord:	Basel II, kapitaltäckningsregler, riskmedvetenhet, strukturförändringar, finansiell stabilitet
Syfte:	Uppsatsens syfte är att kartlägga de problem som de fyra största bankerna i Sverige ställts inför med anledning av införandet av de nya kapitaltäckningsreglerna samt identifiera de konsekvenser som implementeringen leder till för bankernas del.
Metod:	Uppsatsen grundar sig på en induktiv deskriptiv ansats. Vår empiri har vi samlat in genom öppna intervjuer med nio respondenter.
Teoretiska perspektiv:	I litteraturgenomgången presenterar vi bakgrunden till de nya kapitaltäckningsreglerna samt introducerar läsaren för vetenskapliga artiklar vilka bygger på tron på siffror och att mäta risk med hjälp av sannolikhet.
Empiri:	Empirin bygger på intervjuer med temafrågor. De intervjuade bankerna är Handelsbanken, Swedbank, Nordea och SEB.
Slutsatser:	Respondenterna anser att de troliga effekterna av Basel II kommer bli att kapitalkraven kommer minska för de fyra storbankerna. Vidare kommer de nya kapitaltäckningsreglerna troligen även leda till uppköp av mindre banker. Samtliga respondenter är även övertygade också att riskmedvetenheten inom bankerna kommer att öka.

Abstract

- Title:** The consequences of Basel II for banking – a study in practice
- Seminar date:** 2007-01-17
- Course:** Master thesis in business administration, 10 Swedish Credits (15 ECTS), Accounting
- Authors:** Maria Henriksson, Helene Palmdahl and Sandra Venebrand
- Advisor:** Gunnar Wahlström
- Key words:** Basel II, capital requirements, risk management, structural changes, financial stability
- Purpose:** The purpose of this thesis is to revise the problems that the four biggest banks in Sweden have come across in implementing Basel II and identify the consequences that this implementation leads to.
- Methodology:** We have used an inductive descriptive approach when writing this thesis. We have collected the empirical foundation through open interviews with nine respondents.
- Theoretical perspectives:** Our theoretical perspective is based on scientific articles about trust in numbers and measuring risk by probability. We also present the background to the new capital accord.
- Empirical foundation:** The empirical foundation is built on interviews with open questions. The participating banks are Handelsbanken, Swedbank, Nordea and SEB.
- Conclusions:** The banks believe that the possible effects of Basel II will be that the capital requirements will not be as large as before. Further the new capital accord will result in larger banks buying smaller banks. All the respondents also convinced that risk management will increase.

Förord

Införandet av Basel II har varit aktuellt för bankerna under de senaste åren och har medfört omfattande arbete för de berörda bankerna. Då befintlig litteratur inom ämnet som är både aktuell och utgår från bankerna och effekterna för dem anser vi att en uppsats inom detta ämne behövs. Vi hoppas att denna uppsats ska bidra till att fylla en lucka i dagens samhällsvetenskapliga forskning och klargöra effekterna av Basel II. Vi hoppas även att vår uppsats ska leda till en fortsatt debatt om de nya kapitaltäckningsreglerna.

Vi vill rikta ett varmt tack till de människor som har möjliggjort ett genomförande av den här uppsatsen. Alla de som har varit villiga att avsätta tid för intervjuer med oss ska ha ett stort tack. De är; Lennart Francke, Stina Rheland, Niklas Palm, Maher Sharifi, Christer Westholm, Jonas Ljungqvist, Gösta Olavi, Magnus Carlehed samt Rolf Marquardt. Slutligen vill vi även tacka Gunnar Wahlström som har varit vår handledare under arbetets gång.

Tack!

Lund, den 10 januari 2007

Sandra Venebrand

Helene Palmdahl

Maria Henriksson

Förkortningar

AMA	Advanced Measurement Approaches
BIS	Bank for International Settlements
CEBS	Committee of European Banking Supervisors
EU	Europeiska Unionen
FI	Finansinspektionen
SHB	Svenska Handelsbanken
IMF	International Monetary Fund
SEB	Skandinaviska Enskilda Banken AB
S&P	Standard & Poor
QIS	Quantative Impact Study

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	8
1.1 Bakgrund.....	8
1.2 Problemställning	10
1.3 Syfte	12
1.4 Uppsatsens fortsatta disposition.....	12
2. Litteraturgenomgång.....	14
2.1 Finansiella kriser	14
2.1.1 Den svenska finanskrisen.....	14
2.2 Skäl till finansiella kriser	15
2.3 Baselkommittén	16
2.3.1 Medlemmar.....	16
2.3.2 Kommitténs syfte.....	16
2.4 Basel I	17
2.5 Basel II.....	18
2.5.1 Utformandet.....	18
2.5.2 Den första pelaren – minimikrav på kapital.....	18
2.5.3 Den andra pelaren – samlad kapitalbedömning	19
2.5.4 Den tredje pelaren - genomlysning	20
2.5.5 Implementering	21
2.6 Kritiska perspektiv på Basel II.....	22
2.6.1 Siffror och dess betydelse	22
2.6.2 Kritik mot det traditionella synsättet på risk	23
2.6.3 Kan det nya ackordet uppnå finansiell stabilitet?.....	24
2.6.4 Konstruktionsprocessen bakom fakta	29
2.6.5 Ändamålet helgar medlen? - en analogitolkning av budgetens betydelse.....	30
2.7 Sammanfattning av litteraturgenomgång.....	32
3. Metod.....	34
3.1 Metod	34
3.2 Undersökningens forskningsansats.....	34
3.3 Undersökningens metodansats.....	35
3.4 Datainsamlingsmetod.....	36
3.4.1 Primärdata och sekundärdata	36
3.4.2 Ostrukturerade intervjuer	37

3.4.3 Val av respondenter	38
3.4.4 Respondenter	38
3.5 Validitet och reliabilitet	39
3.6 Metod för dataanalys.....	40
3.6.1 Strukturering av data.....	41
3.6.2 Analysmodell	41
3.7 Sammanfattning av metod	42
4. Offentlig debatt.....	43
4.1 QIS	45
4.1.1 QIS 4.....	46
4.1.2 QIS 5.....	47
4.2 Sammanfattning av offentlig debatt.....	48
5. Intervjuer	49
5.1 Övergången	49
5.1.1 Komplicerat regelverk	49
5.1.2 Finansinspektionens roll under övergången.....	51
5.1.3 Operationell risk	52
5.1.4 IT-systemen	52
5.1.5 Information och utbildning	53
5.2 Effekter	54
5.2.1 Högre riskmedvetenhet	54
5.2.2 Minskat kapitalkrav	56
5.2.3 Orättvisor på grund av Basel II?	57
5.3 Debatten kring Basel II	60
5.3.1 Sverige	60
5.3.2 Europa och världen	61
5.4 Syftet	62
6. Slutdiskussion	65
6.1 Vad och varför?.....	65
6.2 Återkoppling till syftet – praktiskt bidrag.....	65
6.3 Studiens teoretiskt bidrag.....	66
6.3.1 Övergången.....	66
6.3.2 Effekterna	67
6.3.3 Debatten.....	69
6.3.4 Syftet.....	70
6.4 Reflektioner kring studiens slutsatser	70

6.5 Förslag till fortsatta studier	70
Källförteckning.....	72
Litteratur	72
Publicerade källor	72
Muntliga källor.....	73
Elektroniska källor	74
Rapporter.....	76
Bilaga 1	77
Temafrågor:.....	77

1. Inledning

I detta inledande kapitel presenteras bakgrunden till vår studie. Utifrån denna presenteras en problemställning och syftet med vår uppsats. Därefter redogör vi för uppsatsens fortsatta disposition för att ge läsaren en god överblick över vad som sedan följer.

1.1 Bakgrund

Skandaler såsom Herstatt i Frankfurt 1974 bidrog till att G10¹ ländernas centralbankschefer slutligen gick ihop och bildade Bank for International Settlements (BIS), även kallad Baselkommittén för banktillsyn (Baselkommittén a). Under 80- och 90-talet skakades världen av inte mindre än 130 finansiella kriser under en femtonårsperiod enligt en studie genomförd av IMF (International Monetary Fund). Detta i kombination med utvecklingen inom finanssektorn har lett till ett ökat behov av harmonisering, reglering och tillsyn, såväl mellan sektorer som mellan länder. (Riksbanken 2006 b)

Kommitténs övergripande syfte är att förbättra förståelsen för tillsyn och kvaliteten på banktillsyn över hela världen (Baselkommittén a). Genom att skapa en bättre riskhantering inom de finansiella instituten ska uppkomsten av finansiella kriser minimeras (Balans 2004). Under senare år har en stor del av kommitténs ansträngningar tilldelats bankernas kapitaltäckning. Detta grundar sig i oron som uppkom under tidigt 1980-tal att kapitalkvoterna i de stora internationella bankerna var avtagande samtidigt som internationella risker, speciellt i djupt skuldsatta länder, växte. Kommittén såg ett behov av en multinationell överenskommelse för att stärka stabiliteten på det internationella banksystemet, och därmed avlägsna en källa till ojämnlighet i konkurrens som grundade sig i nationella skillnader i kapitalkrav. 1988 föreslog kommittén därför regler för kapitaltäckning för banker kallat Basellackordet från 1988 eller Basel I. (Baselkommittén a)

---

¹ "Group of Ten", en sammanslutning av länder som ingår i "General Arrangements to Borrow".

Införandet av Basel I innebar reglering på ett tidigare helt oreglerat område (Baselkommittén a). Basel I och dess kapitaltäckningsregler bygger på en ensidig riskbedömning med ett generellt kapitaltäckningskrav på 8 %. Denna reglering har ansetts av många, bland annat tidigare finanschef på SEB, Anders Rydin, vara alltför grov och okänslig. (Dagens Industri 2002)

I Balans (2004) kunde man läsa att utvecklingen inom bank och finans innebär att det har tagits fram nya finansiella instrument. Basel I innehåller bara schablonregler för att mäta risk vilket har visat sig vara för enkelt för en dynamisk marknad som finansmarknaden, vilket även flera bankkrascher indikerar. Vid dagens krav på 8 % har man utgått från en normalt fungerande marknad utan externa konjunktursvängningar. (Balans 2004)

Den ekonomiska turbulensen som upplevts efter införandet av det första ackordet, till exempel i sydost Asien 1997, visade tydligt på den utmanande och ökade komplexa tillvaron internationella banker verkar i, och det hävdades att ackordet från 1988 inte längre kunde reagera mot denna nya och förändrande kontext. Baselkommittén menar också att ackordet behövs då bankverksamhet, riskhanteringspraktik, tillsynsmetoder och finansiella marknader under det senaste årtiondet har genomgått markanta förändringar. Ett nytt ackord måste därför kunna svara mot finansiell innovation och utveckling i riskhanteringspraktik. Kommittén gör gällande att med det nya ackordet kommer kapitalreglering och andra tillsynsinnovationer som gynnar säkerhet och god praktik både i individuella banker och i hela individuella system förstärkas. En annan anledning till varför kommittén menar att det nya ackordet behövs är på grund av ”lagstiftande godtycklighet”, det vill säga att myndighetskrav behövs för att bankerna ska få upp ögonen för syftet. Slutligen har kommittén även framfört att det nya ackordet kommer skapa ett lagstadgat kapital som mycket bättre speglar bankens riktiga risknivå, de tror att användandet av bankernas egna interna metoder för att mäta risk kommer att leda till ett säkrare och mer effektivt banksystem. (Wahlström 2006)

1.2 Problemställning

Införandet av Basel II har varit ett väldigt omdiskuterat ämne, inte minst då det påverkar flera grupper i samhället. De nya reglerna skulle ha trätt i kraft 2004, men på grund av den omfattande kritik förslaget har väckt har införandet försenats till den 1 januari 2007 (Dagens Industri 2002).

En stor del av kritiken i Sverige har bestått av spekulationer om vinnare och förlorare i och med de nya reglerna. Hushåll samt små och medelstora företag är sannolikt de som mest kommer gagnas av de nya reglerna. Detta beror på att dessa grupper historiskt sett medfört en låg risk för bankerna och de nya reglerna främjar utlåning till kunder med låg risk. Motsatsvis kan de nya reglerna innebära ett hinder för grupper där risken är större. (SEB 2006) Basel II kan således medföra en snedvridning inom konkurrensen på grund av mindre incitament att nyinvestera, dels då det blir dyrare för grupper med hög risk, men även då det blir svårare för dessa grupper att få krediter. Finansinspektionen menar emellertid att systemet blir mer rättvist och dessutom blir sparandet mer säkert och krediter mer stabila även vid finansiella nedgångar. (Finansinspektionen 2002)

De nya reglerna kommer dock att medföra ökade kostnader för bankerna på grund av utbildning inom organisationen och ett nytt datoriserat kreditvärderingssystem. De måste även göra stora satsningar på information och rådgivning till sina kunder. (Företagarna 2005)

Ett annat problem som de nya reglerna kan medföra är snedvridning inom bankindustrin, då en ökad betoning på bankernas egna modeller betyder att Baselkommittén antar att det kommer bli en skillnad mellan banker. Banker som inte kan utveckla egna interna metoder för att mäta risk måste använda det generella kravet, vilket innebär att de kommer att ställas inför högre kapitalkrav och därmed generera en lägre avkastning, medan banker som har resurser att utveckla egna modeller istället ställs inför lägre kapitalkrav. (Wahlström 2006) Det finns också de som argumenterar för att de institut som inte har resurser att använda sig av det avancerade systemet kommer att få ta kunder som innebär

sämre kvalitet och att de även kan vara tvungna att söka kunder på andra marknader än på de där de befinner sig idag. (Balans 2004)

Valet som bankerna dock ges att använda egna system påstås emellertid skapa incitament att utveckla individuella metoder för att mäta risk. Givet industrins incitament bör det leda till en kontinuerlig förbättring inom riskhanteringspraktiken. En viktig aspekt av riskhanteringspraktiken är betoningen på operationell risk i Basel II. Minskad grad av operationell risk kan leda till lägre kapitalkrav, vilket kommer leda till högre avkastning då mer kapital är i arbete. Detta ökar incitamenten ytterligare att minimera den operationella risken och ineffektiva arbetsförhållanden i banker. (Wahlström 2006)

Alla vill tjäna pengar, och det är vad Basel II kommer att hjälpa instituten med. En bättre riskhantering innebär nämligen att instituten kommer att ha en bättre prissättning på sina tjänster och produkter enligt en artikel i Balans. Skillnaden mellan bra och dåliga krediter kommer att märkas mer, en höjning av priset för dåliga krediter och en sänkning av priset för goda krediter kommer att ske. De företag, främst kommuner och mindre företag, som kommer att få en sämre rating får därmed söka sig till andra finansieringsmöjligheter. (Balans 2004)

Då Baselreglerna påverkar många områden i organisationen, styrning, kundsegment, produkter, prissättning, data och riskhantering, är det följaktligen viktigt att man integrerar projektet tidigt. KMPG har dock gjort en studie som tvärtom visar att det är många banker som väntar med att ta in detta nya projekt. (Balans 2004)

Chua (1996) anser att man borde ifrågasätta hur pass tillförlitligt det är att statistiskt och numeriskt mäta risk. En annan vetenskapsman som kritiserar dagens sätt att mäta risk på är McGuon (1995). Han påpekar att man inte bör mäta risk med hjälp av sannolikhet utan att alltid ha den existerande problematiken i åtanke. Stark kritik riktas också mot de nya reglerna av Wahlström (2006) som ifrågasätter om Baselackordet verkligen kommer att uppnå finansiell stabilitet.

Med anledning av den vidsträckta kritik som framlagts i ämnet i samband med den stundande implementeringen av Basel II, ska vi därför i vår uppsats kartlägga effekterna och problematiken av den nya regleringen utifrån bankernas perspektiv.

Inom ämnet har det skrivits en hel del om de nya kapitaltäckningsreglerna och dess effekter. Då bankerna nu har börjat implementera denna nya lagstiftning känner de dock till mer om dess effekter än för exempelvis bara ett år sedan, varför en uppsats inom detta ämne med fokus på de interna aspekterna fyller ett tomrum i dagens befintliga litteratur och kan ge ett välbehövligt teoretiskt och praktiskt bidrag.

1.3 Syfte

Vårt syfte med denna uppsats är att kartlägga de problem som de fyra största bankerna i Sverige ställts inför med anledning av införandet av de nya kapitaltäckningsreglerna. Vi ämnar även i vår forskning identifiera de konsekvenser som implementeringen leder till för bankernas del.

1.4 Uppsatsens fortsatta disposition

I vårt *andra kapitel* kommer vi att presentera den litteratur som vi har använt oss av under arbetets gång. Vi påvisar inledningsvis de förekomna anledningarna till Baselkommitténs existens samt introducerar det regelverk som ligger till grund för vår uppsats. Återstående delen av kapitlet ägnas åt det andra perspektivet, som utgör kritiken till denna traditionella syn. Detta underlag utgörs av artiklar från vetenskapliga tidskrifter samt annan litteratur. Detta kapitel syftar till att orientera läsaren bland den tidigare forskning som genomförts inom ämnet samt att bygga upp en förståelse för uppsatsens fortsatta resonemang. Vi visar även i detta kapitel att det är nödvändigt för undersökningens syfte att gå ut i praktiken då vår frågeställning utgör en lucka i befintlig forskning.

I det *tredje kapitlet* redovisas våra metodval. Den data som vi har använt oss av i uppsatsen kommer vidare att analyseras ur ett kritiskt perspektiv och med

utgångspunkt i Grundad Teori beskrivs hur vi strukturerat denna data för att presentera ett resultat som har hög reliabilitet och validitet.

Då detta ämne utifrån bankernas perspektiv utgör ett tomrum i dagens vetenskapliga litteratur kommer vi i uppsatsens *fyjärde kapitel* att presentera den offentliga debatt som ägt rum inom ämnet. Kritiken som presenteras här används sedan för att generera de temafrågor vilka utgör grunden till uppsatsens femte kapitel och respondenternas svar.

Det *femte kapitlet* utgörs av den praxisundersökning som har genomförts. Här presenteras de svaren som vår undersökning har genererat indelat i teman baserat på svaren.

I det *sjätte kapitlet* kommer vi att återkoppla till uppsatsens syfte samt presentera de slutsatser vi har nått mot bakgrund av de svar vi har fått ifrån våra respondenter. Slutligen lämnas i detta kapitel förslag på fortsatt forskning utifrån det teoretiska och praktiska bidrag vi efterlämnar. Vi presenterar de frågor som väckts under uppsatsens gång som ligger i periferin av vårt specifika område, men som i framtiden kan utgöra grunden för andra uppsatsskribenter till fördel för befintliga intressenter.

2. Litteraturgenomgång

I detta kapitel redovisas den litteratur som vi har använt. Vi visar inledningsvis skälet till Baselkommitténs tillvaro varpå vi presenterar det aktuella regelverket som utgör basen för vår uppsats. Återstående delen av kapitlet är ägnat att beskriva det andra perspektivet, kritiken till Baselkommitténs traditionella syn. Detta kapitel syftar till att orientera läsaren bland den tidigare forskning som genomförts inom ämnet samt att bygga upp en förståelse för uppsatsens fortsatta resonemang. Vi visar även i detta kapitel att det är nödvändigt för undersökningens syfte att gå ut i praktiken då vår frågeställning utgör en lucka i befintlig forskning.

2.1 Finansiella kriser

2.1.1 Den svenska finanskrisen

Enligt vice riksbankschefen Lars Nyberg finns det många olika faktorer som utlöste den svenska finanskrisen i början av 90-talet. Han menar också att många finansiella kriser har ungefär samma orsak trots att förutsättningarna är olika. En av de orsaker som Nyberg talar om är kreditregleringen, vilken var till förmån för regeringen. Regeringen skulle få låna till en låg ränta och långa löptider, detta för att de bland annat skulle kunna finansiera stora bostadsbyggen, detta var 50 % av de svenska bankernas utlåning. Det fanns också regleringar för kapitalflöden över gränserna, det var väldigt svårt att få tillstånd att investera utomlands. Anledningen till regleringen var att marknaden skulle vara stabil både för krediter och för utländsk valuta. Staten styrde dock bankerna för hårt och konkurrensen uteblev mellan bankerna och därmed utvecklade de inte heller sin verksamhet. (Riksbanken 2006 a)

På 80-talet när kreditregleringarna avskaffades stod låntagarna på kö, den ekonomiska tillväxten var stark och det var hög inflation vilket gjorde det mer lönsamt att låna än att spara. 1990-talet början sjönk den internationella

konjunkturen och därmed var den svenska konkurrenskraften förlorad med hög inflation och snabbt stigande löner. Den svenska kronan var vid detta tillfälle fast och det ville Riksbanken att den skulle förbli men den 19 november 1992 var de tvungna att låta kronan bli fri. (Riksbanken 2006 a)

Bankernas huvudsakliga uppgift är att bedöma kreditvärdigheten på en kund som vill låna. System och rutiner för att bedöma kreditrisken fanns inte hos bankerna vilket gjorde finanskrisen till ett faktum. Idag ser denna situation helt annorlunda ut. Alla banker, även de små, har stora system för detta. En annan viktig del i utlåningen är att man ska sprida sina risker i olika branscher och geografiska områden, numera är det förbjudet att bara till exempel låna ut till företag inom en bransch. (Riksbanken 2006 a)

Det var inte bara bankerna som saknade rutiner utan också tillsynsmyndigheterna och lagstiftarna, idag har tillsynsmyndigheterna både mer befogenheter men också fler skyldigheter gentemot bankerna. De ska tidigt kunna ingripa om en bank inte uppfyller de krav som finns enligt reglerna. Med de nya Basel II reglerna är mer flexibla och ska ge instituten mer handlingskraft, risktagandet sker på egen vilja till vissa gränser. (Riksbanken 2006 a)

2.2 Skäl till finansiella kriser

Finansiella kriser tycks generellt sett ofta bero på en kombination av ”bad policies, bad banking and bad luck”. (Riksbanken 2006 b)

Enligt studier gjorda om orsakerna kan man dra slutsatsen att bristande kunnskap i bankerna i kombination med svag reglering och tillsyn har lagt grunden för presumtiva problem. Det kan handla om bristande kreditprövning, överdriven tilltro till lånesäkerheter eller oförmåga att upptäcka riskkoncentrationer. En annan orsak är olagligt missbruk av bankerna, såsom utnyttjande från ägare och andra insiders eller ”vanliga skurkar”, exempelvis Nick Leeson i Barings. Ett annat skäl som identifierats är myndighetsmissbruk gentemot bankerna, till exempel icke-kommersiellt styrd utlåning. Många länder lider också av bristande

själständighet för tillsynsmyndigheterna vilket kan innebära att regeringen lägger sig i myndighetens operativa beslut och förhindrar att nödvändiga åtgärder vidtas mot problembanker. Svagheter i strukturella faktorer såsom lagar och domstolar kan vara en annan faktor som leder till en finansiell kris. Det kan också vara brister i det finansiella säkerhetsnätet, till exempel insättskydd eller regler för stängning av banker, som gör att myndigheterna i det längsta skjuter upp att hantera groende problem. (Riksbanken 2006 b)

2.3 Baselkommittén

2.3.1 Medlemmar

I sviterna efter flertalet finansiella störningar som tidigare noterats, bildades 1974 Baselkommittén av G 10 ländernas centralbanker. Första mötet ägde rum 1975 och möten har fortsättningsvis hållits tre eller fyra gånger per år. Kommittén består idag av representanter ifrån Belgien, Kanada, Frankrike, Tyskland, Italien, Japan, Luxembourg, Nederländerna, Spanien, Sverige, Schweiz, Storbritannien och USA. Länderna företräds av sin centralbank alternativt av den myndighet som har formellt ansvar för den välbetänkta tillsynen av bankverksamhet där det inte är centralbanken. (Baselkommittén a)

2.3.2 Kommitténs syfte

Kommitténs övergripande syfte är att förbättra förståelsen för tillsyn och kvaliteten på banktillsyn över hela världen. Detta ska ske på tre principiella sätt, genom att utbyta information på nationella tillsynsarrangemang, genom att förbättra effektiviteten på tekniker för att kontrollera internationella bankaffärer och genom att sätta minimum tillsynsstandarder på områden där de behövs. Kommitténs slutsatser har inte och var aldrig menade att ha rättsverkan, kommittén ska snarare formulera breda tillsynsstandarder och riktlinjer och rekommendera uttalanden om den bästa praktiken. Sedan förväntas individuella auktoriteter agera för att implementera dem genom detaljerade arrangemang, lagstadgat eller på annat sätt, beroende på vad som är bäst lämpat för det enskilda nationella systemet. På detta sätt uppmuntras konvergens mot allmänna synsätt

och standarder, utan att man försöker sig på en detaljerad harmonisering av medlemsländernas tillsynstekniker. Ett annat viktigt mål för kommitténs arbete har varit att täppa igen luckor i internationell tillsynstäckning i strävan efter två basprinciper; att ingen utländsk bankverksamhet ska undkomma tillsyn och att tillsyn ska vara tillfredsställande. (Baselkommittén a)

2.4 Basel I

Basel I tillkom 1988 och togs fram av Baselkommittén för banktillsyn. Bakgrunden till denna reglering var att förhindra en ny rad kriser. Därför utarbetades ett krav på att banker ska ha ett kapital som täcker 8 % av de riskvägda tillgångarna. I och med denna reglering blev relationen mellan företagets kapital och de risker företaget tar på sig lagstadgad och får alltså inte underskrida en viss procentsats. Detta krav gäller alla internationellt verksamma banker, vilket innebär att systemet även blev konkurrensneutralt. (Finansinspektionen 2005 a)

I september 1993 kunde konstateras att alla banker i G10 länderna med materiell internationell bankverksamhet mötte minikraven som uppsattes i Baselackordet från 1988. Basel I har inte bara progressivt introducerats i kommitténs medlemsländer utan även i princip i alla andra länder med aktiva internationella banker. (Baselkommittén a)

En del svagheter såsom att reglerna är alltför schabloniserade och trubbiga, har dock upptäckts i Basel I, varför Baselkommittén inledde arbetet med att ta fram nya regler i slutet av 90-talet. (Finansinspektionen 2005 a) Det finns olika skäl till varför en reform av Basel I behövs, ett är att bankernas verksamhet har utvecklats och att synen på tillsyn och reglering har förändrats. I december 1998 kom Baselkommittén fram till att kapitalkraven måste förändras och att de måste göras mer riskkänsliga. (Finansinspektionen 2002)

Under 1999 utfärdade kommittén ett förslag till en ny kapitaltäckningskonstruktion, även kallat Basel II, som skulle ersätta ackordet

från 1988. Förslaget följdes av en omfattande konsultativ period. I januari 2001 och i april 2003 utkom ytterligare förslag. Dessa förslag har sedan förfinats och resulterade i utgivningen av det slutgiltiga nya kapitalramverket den 26 juni 2004. (riskglossary)

2.5 Basel II

2.5.1 Utformandet

Detta nya ackord är produkten av nästan sex års arbete. Baselkommitténs arbete har till stor del bestått av att konsultera banker och industrigrupper i ett försök att utveckla signifikant mer riskkänsliga kapitalkrav som är konceptuellt säkra. De har dock även vänt sig till tillsynsmyndigheter, centralbanker och utomstående. Samtidigt övervägde man också karaktäristiken och behovet av marknader och tillsynssystem i flertalet länder. (Baselkommittén a)

Det nya ramverket är utformat för att förbättra sättet på vilket reglerande kapitalkrav reflekterar underliggande risker och för att bättre behandla den finansiella innovation som har inträffat under senare år. Förändringarna siktar på att belöna förbättringarna i riskmätning och kontroll som har skett och att skapa incitament för sådana förbättringar att fortsätta. (Baselkommittén a) Det nya regelverket består av tre pelare (Finansinspektionen 2005 a).

2.5.2 Den första pelaren – minimikrav på kapital

Allt är inte nytt i och med Basel II och just pelare 1 är endast reglerna omarbetade och vissa regler finns kvar från Basel I såsom hur kapitalbasen bestäms och att kapitalbasen ska minst vara 8% av de riskvägda tillgångarna. Pelare 1 är uppdelad i tre olika risker, kreditrisk, marknadsrisk och operationell risk. Vad som är helt nytt för Basel II är kapitalkrav för den operationella risken, kapitalkrav för kreditrisk har funnits sedan starten 1988 (Basel I) och kapitalkrav marknadsrisk togs fram 1996. (Baselkommittén b)

Kreditrisk är den risk man tar när det gäller att inte få tillbaka de utlånade pengarna. Det finns tre olika sätt att räkna ut kreditrisk, schablonmetoden, grundläggande internmetoden och den avancerade internmetoden. För att få använda någon av de interna metoderna måste man få ett godkännande av Finansinspektionen. Schablonmetoden baseras på extern information som Finansinspektionen tillhandagar. I den grundläggande interna metoden används både extern och intern information och i den avancerade interna metoden använder man sig enbart av intern information. De parametrar som används för bestämmandet av kapitalkravet är ”probability of default” (PD), ”loss given default” (LGD), ”the exposure at default” (EAD), and “effective maturity” (M). (Baselkommittén b)

Marknadsrisk är risken för förluster både i och utanför balansräkningen som utgörs av rörelser i marknadens priser och innefattar bland annat ränterisker och valutarisker inom banken. (Baselkommittén b)

Operationell risk är den risk man tar av att den interna processen misslyckas, vilket innefattar både mänskliga misstag och systemfel, men även externa risker. Operationell risk har tidigare varit inbakad i kreditrisken, men då operationell risk har fått allt mer uppmärksamhet beräknas denna numera för sig. Precis som kreditrisk, kan operationell risk räknas ut på tre olika sätt. Antingen enligt basmetoden, schablonmetoden eller internmätningmetoden. (Baselkommittén b)

2.5.3 Den andra pelaren – samlad kapitalbedömning

Den andra pelaren medför regler om en aktiv risktillsyn, vilket innebär att tillsynsmyndigheten ska göra en individuell värdering av risker och kapital i företagen samt ställa krav på en ökad kapitalisering eller en minskning av riskerna vid behov. I Sverige är denna tillsynsmyndighet Finansinspektionen. Denna andra pelare innehåller fyra stycken grundprinciper. (Baselkommittén b)

Den första principen bygger på att bankerna ska använda sig av en modell för att bedöma kapitalbehovet i förhållande till riskerna samt ha en strategi för att bibehålla sina kapitalnivåer. Denna modell måste testas löpande för att säkerställa

funktionen. Bankerna måste även ta hänsyn till hur konjunkturen och marknadsförhållandena ser ut. (Baselkommittén b)

Den andra principen innebär att tillsynsmyndigheten, det vill säga Finansinspektionen i Sveriges fall, måste regelbundet granska och utvärdera bankernas strategier och modeller för beräkning av kapitaltäckningskrav. Detta är viktigt för att säkerställa så att bankerna följer regelverkets bestämmelser. (Baselkommittén b)

Princip nummer tre handlar om att Finansinspektionen ska kunna förvänta sig att bankerna ligger på en högre kapitaltäckningsnivå än vad som är minimikravet från Baselkommittén. Detta extra kapital kan komma till användning vid oväntade situationer som kan uppkomma på finansmarknaden. (Baselkommittén b)

Den fjärde och sista principen bygger på att Finansinspektionen i ett tidigt stadium ska kunna gå in och försöka förhindra att någon bank hamnar under minimikraven på kapitaltäckning. Skulle denna situation vara på väg att inträffa har Finansinspektionen i så fall rätt att utöka sin övervakning och se till så att nytt kapital omgående tillskjuts. (Baselkommittén b)

Sammanfattningsvis kan man säga att den andra pelaren handlar om att se till så att det finns ett fungerande samspel mellan tillsynsmyndigheter och banker, vilket förhoppningsvis kommer leda till att Baselkommitténs krav efterlevs på ett korrekt sätt. Tillsynsmyndigheterna ska också kontrollera så att bankernas metoder fångar upp alla relevanta risker på ett bra sätt. (Baselkommittén b)

2.5.4 Den tredje pelaren - genomlysning

Syftet med den tredje pelaren är att komplettera de minimikapitalkrav som finns i pelare 1 och tillsynsprocessen i pelare 2 så att de tillsammans som en helhet skapar en god förutsättning för att undvika finansiella kriser och bibehålla en stabil finansiell marknad. Pelare 3 innebär ökade krav på genomlysning av risker och kapital med avsikt att förbättra marknadsdisciplinen för de finansiella

aktörerna såsom kunder och investerare för att bankerna ska kunna uppträda så att systemriskerna minimeras. (Baselkommittén b)

Bankernas öppenhet ska vara konsistent med hur ledningen och styrelsen utvärderar och hanterar bankens risker. Den tredje pelaren är till för att vara till hjälp för marknaden att bedöma risker. (Baselkommittén b)

2.5.5 Implementering

Baselkommitténs rekommendationer har nu omsatts till EG-direktiv, vilka i sin tur ska omsättas till nationell lag i Sverige. (SEB) Det nya direktivet (2000/12/EG och 93/6/EEG), börjar gälla från 2007. (Finansinspektionen 2005 b)

Kapitaltäckningsreglerna gäller kreditinstitut och värdepappersföretag enligt EG-direktiv. Riskhanteringsreglerna gäller dock alla företag under Finansinspektionens tillsyn och tar hänsyn till utmärkande egenskaperna i deras verksamhet. Reglerna för kreditinstitutens och värdepappersföretagens kapitaltäckning och riskhantering är bindande. Reglerna om intern kontroll och riskhantering i andra företag, är däremot endast riktgivande. (Finansinspektionen 2005 b)

Reglerna kommer inte implementeras i den utsträckning som det tidigare ackordet. Basel II uppnår i stort europeiska lagstiftares mål att adressera tillkortakommanden i det tidigare ackordets behandling av kreditrisk, att införliva operationell risk och att harmonisera kapitaltäckningskrav för banker och kreditinstitut. (riskglossary)

I Europa ska Basel II användas av alla banker med CAD III. I USA är lagstiftarna mindre entusiastiska. Trots att de delar målsättningen att adressera tillkortakommanden i originalackordets hantering av kreditrisk, anser man att den nuvarande banktillsynen i USA redan tar hänsyn till operationell risk. Harmonisering har heller aldrig varit en prioritet för lagstiftare i USA. De bedömer att Basel II är relevant främst för internationellt aktiva banker. De ämnar tillämpa reglerna på enbart tio av deras största banker. Andra amerikanska banker

kommer att fortsätta vara underlydande existerande amerikansk lagstiftning, inklusive Basel I. I övrigt är det ännu oklart i vilken utsträckning andra länder kommer att implementera Basel II. (riskglossary)

2.6 Kritiska perspektiv på Basel II

2.6.1 Siffror och dess betydelse

Redan för många år sedan, långt tillbaka i tiden uppkom en skillnad mellan människor som använde siffror för vardagliga beräkningar och de som använde siffror till affärsmässiga eller rituella ändamål. Dessa blev snabbt någon slags självutnämnd elit och det som skrevs av dem betraktades som väldigt speciellt. (Chua 1996)

Anledningen till att den numeriska forskningstraditionen fortlever och att det fortfarande finns tilltro till densamma kan enligt Chua bero på flera olika orsaker. Bland annat går traditionen att statistiskt och numeriskt mäta risk långt tillbaka i tiden. Det kan ses som ett sätt att finna den objektiva och rationella riktigheten och skulle man ge upp denna forskningstradition skulle man komma ut på osäker mark. I och med att olika professioner, t ex yrkesverksamma ekonomer, är vana vid att använda sig av den numeriska traditionen är det lätt att fortsätta i samma spår. Statistiska undersökningar gör det lättare att få en bra överblick över komplexa situationer. Dessutom kan siffror vara ett bra sätt att komma runt olika hinder som till exempel kultur- och språkmässiga hinder. Ovan nämnda resonemang är enligt Chua en anledning att fortsätta använda numerisk tradition och egentligen finns det heller inget godtagbart alternativ. (Chua 1996)

Enligt Chua har den numeriska forskningstraditionen fortlevt på grund av att den stärker professionen som utnyttjat den, och inte för att den har så goda kvaliteter. Eftersom man använder den numeriska forskningstraditionen på universitet, fortsätter studenter sedan med detta ute i arbetslivet. Detta leder till att det sällan är någon som ifrågasätter den numeriska forskningstraditionen. (Chua 1996)

2.6.2 Kritik mot det traditionella synsättet på risk

Inom olika ekonomiska ämnen mäts risk sannolikhetsmässigt. När man ska mäta vad något borde vara värt, till exempel en aktieportfölj, tar man hänsyn till både den förväntade avkastningen samt dess risk. Det är viktigt att kunna mäta risk, för annars finns det ingen möjlighet att sätta ett värde på många viktiga tillgångar. Risk brukar mätas med hjälp av sannolikhet, vilket i sin tur till exempel kan beräknas med hjälp av historiska värden eller genom att studera utfallet av andra liknande händelser. (McGoun 1995)

Sannolikheter mäts som ett tal mellan 0 och 1. Den dominerande teorin baseras på relativ frekvens, vilket innebär att man tittar på hur många gången ett visst utfall har förekommit jämfört med antalet försök som har utförts. Enligt McGoun finns det ett antal allvarliga problem när det gäller att mäta risk med hjälp av relativ frekvens. Om man läser ekonomisk litteratur nu för tiden är detta knappast något man kommer att upptäcka. Dock framkommer det om man går tillbaka i tiden och läser äldre litteratur att man då inte mätte risk med hjälp av sannolikhet utan att alltid ha den existerande problematiken i åtanke. (McGoun 1995)

Ett av problemen illustrerar McGoun på följande sätt: Om vi antar att A % av alla företag historiskt sätt går i konkurs, borde företag X med A % sannolikhet gå i konkurs. Därefter tar vi även hänsyn till hur stor andel av alla företag med mindre än 20 % skuldsättningsgrad som har gått i konkurs, vilket vi antar är B %. Om vi antar att företag X har just mindre än 20 % skuldsättningsgrad borde sannolikheten att det går i konkurs vara B %. Vidare antar vi att företag X har ett förhållande mellan eget kapital och skulder som ligger under ett, och sannolikheten för att dessa företag går i konkurs är C %. Då är frågan; vad är sannolikheten för att företag X går i konkurs? Det är häri problematiken ligger. Är sannolikheten för att företag X går i konkurs A, B eller C % sannolikhet? Detta är bara ett av problemen som McGoun belyser i sin artikel. (McGoun 1995)

Om dessa problem idag skulle erkännas, skulle detta innebära att förkasta bland annat modern portföljvalsteori. Så risk fortsätter att mätas med hjälp av relativ frekvens, vilket en gång i tiden inte ansågs tillförlitligt. De antagande som ligger

till grund för modellen för relativ frekvens har kritiserats skarpt. Dock finns inget godtagbart alternativt angreppssätt, varpå man fortsatt använda sig av denna metod. Enligt McGoun är inte problemet att man använder sig av modellen, men han menar att man hela tiden måste ha den grundläggande problematiken i åtanke. (McGoun 1995)

2.6.3 Kan det nya ackordet uppnå finansiell stabilitet?

Litteraturen inom ämnet har identifierat ett flertal nya uppgifter som aktualiseras i och med det nya ackordet. Danielsson et al (2002) drar slutsatsen att tidigare oreglerade institutioner kan förväntas använda den generella metoden, istället för de mer sofistikerade metoderna för att beräkna minimal kapitaltäckning. Som sådant kan reglering leda banker till att minska kvaliteten av deras egna riskhanteringssystem. Det finns också en möjlighet att riskkvantifieringsmodeller inte fungerar effektivt när de används i reglerande syfte. Vidare har omfattande kritik lagts fram mot det existerande ackordet av exempelvis Sawabe (2002) som konkluderar att i Japan var graden av minimal kapitaltäckning bara av symboliskt värde och att det nuvarande ackordet bidrog till att skapa en atmosfär av finansiell eufori, vilket kan tyckas ironiskt med tanke på att världens finansiella stabilitet i huvudsak vilar på Baselkommitténs direktiv. Det kommer således att vara ett allvarligt problem om fördelarna som förutsetts i och med det nya ackordet visar sig vara blott en illusion. Den mesta forskningen inom temat risk är av deduktiv karaktär, varför Wahlström (2006) i syfte att presentera ett alternativ till de traditionella synsätten, har genomfört en studie. Denna utreder innebörden av att användare accepterar mått som de upplever som problematiska och vilka beteendemässiga innebörder som associeras med operationell risk som ett resultat av det nya ackordet. (Wahlström 2006)

2.6.3.1 Fördelar med Basel II

Chuas (2006) argument att siffror utgör kraftiga verktyg då de möjliggör teoretisering av komplexa strukturer, bekräftas i Wahlströms (2006) studie. Många menade att ledningen redan var medveten om behovet att minimera fel i organisationer, men att information om operationell risk kan ge en kvantitativ gestalt inom detta problematiska område. För att övervinna interna problem

såsom till exempel överbelastning som har stora konsekvenser, kan det vara nödvändigt att beräkna en kvantitativ figur av hur mycket sådana tillkortakommanden egentligen kostar företaget. För övrigt visar Wahlströms studie att ökad kompetens i ett företag leder till färre fel och därmed är personalens kompetens ett medel för att minska operationell risk. Enligt det nya ackordet ska minskad grad av operationell risk leda till lägre kapitalkrav, detta kommer således leda till högre avkastning då mer kapital är i arbete, vilket ytterligare ökar incitamenten att minimera den operationella risken och ineffektiva arbetsförhållanden i banker. (Wahlström 2006)

Det är även möjligt enligt Wahlström (2006) att kunskapen som öppenheten av operationell risk skapar, i framtiden kan överföras till andra branscher. Ledningen för ett företag använder de andra största företagens redovisning som riktlinje för sin egen och därmed kan öppenhet spridas inom den egna branschen men sedan även till andra branscher. (Wahlström 2006)

Wahlströms studie (2006) visade att operationell risk sågs som ett kollektivt namn för olika typer av risker som kunde utlösa misslyckanden i banker. Då banker är skyldiga att ha kapital för att täcka operationell risk, kan detta minska risken för misslyckanden, eftersom kapitaltäckningen stämmer bättre med den sanna risken för ett misslyckande i en bank. Studien visade också att ackordets betoning på operationell risk ansågs vara ett steg mot att skapa finansiell stabilitet världen över. Konceptet operationell risk tros även ha en positiv inverkan på ledningens tillgång till riktig information då det ger en mer riktig bild av tillvägagångssätt genom en mer förfinad riskanpassad avkastning. (Wahlström 2006)

Wahlströms studie (2006) visade att det ansågs möjligt att öppenheten av operationell risk kan fungera som ett medel för att jämföra olika divisioner inom banken på ett mer detaljerat sätt än nu. Kapitalet är begränsat, därför är det viktigt att allokera det dit avkastningen är störst. Sammantaget ansågs information om operationell risk som en förbättring i beslutstagande för ledningen, och därmed är det även möjligt att informationen kan bli lika användbar för investerare och kreditgivare.

2.6.3.2 Problem med Basel II

Enligt Wahlströms studie (2006) finns dock en oro att mätningen av operationell risk ska mötas av internt motstånd till följd av att risken ska kopplas till avkastningen. Vissa sektorer som haft lite kontakt med marknadsrisk och kreditrisk kommer att vara tvungna att hålla ett minimalt kapital nu för deras operationella risk, vilket innebär att deras avkastning kommer att minska. Riskanpassad avkastning kommer att påverka uppfattningen av framgång för arbeten med lågt operativt kapital. Detta innebär att vissa av bankens procedurer kommer betraktas som mindre viktiga och deras makt inom banken kan minska, vilket kan utlösa internt motstånd till nya rapporteringsprocedurer från vissa sektorer inom banken. (Wahlström 2006)

Vid tidpunkten för genomförandet av Wahlström (2006) var inte alla banker säkra på att de funnit en riktig modell för att mäta operationell risk. En av svårigheterna som identifierats är att samla ihop data och att bestämma vad som ska ingå i modellen och i bedömningen och utvärderingen av operationell risk. Det fanns även en utbredd uppfattning om att de aldrig skulle hitta en lämplig lösning till problemet att mäta operationell risk rätt. (Wahlström 2006)

En annan oro bland bankerna var att de i framtiden skulle kategoriseras efter en A- eller B-liga som därmed skulle utlösa strukturella förändringar bland bankerna. A-ligan skulle bestå av dem som kan utveckla sina egna metoder för riskmätning, och kan få tillsynsmyndighetens tillstånd att beräkna sitt kapitäläckningskrav med sina egna metoder. B-ligan skulle bestå av dem som inte kan göra detta. Man förutspår att små och medelstora banker inte kommer ha kapacitet eller resurser för att utveckla sina egna modeller, därför kommer strukturella förändringar präglade det här området i framtiden. Wahlströms studie (2006) pekar också på att små och medelstora banker i olika länder kan slås av ökad konkurrens då de tvingas använda det generella kravet för lagstadgat kapital, vilket sannolikt leder till lägre avkastning och strukturella förändringar såsom uppköp och samgåenden. (Wahlström 2006)

Studien urskiljde även att människor i banken kan vilja dölja sina egna misstag i framtiden genom att till exempel inte rapportera vissa typer av operationell risk.

Utmaningen med att rapportera operationell risk är därför att utveckla en företagskultur som i viss utsträckning är tolerant och har en öppenhet inom det här området. Således är det av stor betydelse att de som arbetar med dessa mätningar kommunicerar betydelsen av konceptet diplomatiskt. (Wahlström 2006)

Ett stort problem som identifierades i Wahlströms studie är att både definitionen och mätningen av operationell risk anses oklar, i synnerhet då det gäller att visa operationell risk i den finansiella redovisningen. Svårigheterna med att kvantifiera denna risk består i de många transaktioner som en bank har som involverar många människor och avsaknaden av rapporteringssystem för operationell risk, som innehåller alltifrån rena administrativa risker till fel såsom bedrägerier. (Wahlström 2006)

Huvudförslaget i Basel II är att operationell risk ska mätas med hjälp av statistiska modeller, i synnerhet VaR. Statistiska riskmodeller såsom VaR förväntas således skapa stabilitet i finansiella system. VaR precis som alla statistiska modeller baseras dock på antaganden. Om regleringen som tillämpas baseras på teorier som bygger på antaganden, bör de beskriva verkligheten. Statistisk riskmodellering, och därmed VaR, har dock kritiserats för att vara problematisk att använda i praktiken. Wahlström (2006) pekar även på en oro bland bankerna att den tekniska metoden att mäta operationell risk har gått för långt och att det finns en tendens att lägga alltför mycket tillit i modeller och olika teknologier, varför ett komplement till detta statistiska synsätt bör vara högst önskvärt. Problemen i samband med mätning av operationell risk indikerar att den funktionella synen på direktivet kan ifrågasättas och i värsta fall kan direktivet endast anses ha ett symboliskt värde och skapa illusioner. Detta antyder att risken för finansiella kriser troligtvis inte kommer att minska. (Wahlström 2006)

2.6.3.3 Sammanfattning

Studien demonstrerade även en allmän övertygelse om att problemen i samband med att identifiera operationell risk framhövdes av en övetskap om att operationell risk är komplext och inte kan hanteras på samma sätt som varken marknadsrisk eller kreditrisk. Man kan följaktligen inte heller använda samma modeller och paradigmer som för till exempel marknadsrisk, där man har enorma

mängder data då man för operationell risk inte har tillräcklig mängd data. Denna brist på data kan bero på det ökade antalet samgåenden och förvärv som medför nya banker och att en kontext har vuxit fram som kräver ny data som reflekterar den. Dessutom begränsar samgåenden och förvärv möjligheterna att skapa stabila organisationer. (Wahlström 2006)

Sammanfattningsvis sågs det nya ackordet som ett sätt att visa gömda värden, såsom kompetens, och utgör därför ett bättre beslutsunderlag. Operationell risk sades också visa risker på ett mer riktigt sätt, vilket ger bankerna skydd mot finansiella kriser. Fördelarna med operationell risk ansågs också vara en fördel för andra industrier, som följer bankernas utveckling. Detta talar för det nya ackordet. (Wahlström 2006)

Studien visar emellertid även att det finns stora problem vad det gäller att mäta operationell risk och dessa problem är förknippade med svårigheten att finna en lämplig definition. Andra problem är en stark intern resistans då avdelningar kommer att mätas olika när avkastningen anpassas för att ta hänsyn till operationell risk. Anställda kan även vilja förvanska operationell risk då det kan påverka dem eller deras avdelning negativt. Då denna kritik är allvarlig och i sin helhet kan resultera i att syftet att skydda banker från finansiella kriser inte uppfylls, ifrågasätter Wahlström (2006) varför det nya ackordet ändå fick ett strakt stöd hos bankerna. Han förklarar detta med att ackordets tekniska upplägg lugnar läsare in i en falsk känsla av säkerhet samt att det utbredda stödet bland myndigheter världen över legitimerar ackordet. Dessutom är statistiska modeller djupt rotade i vårt samhälle. Wahlström menar vidare att ett lagstadgat kapital på några procent mycket väl kan visa sig vara otillräckligt, i synnerhet då problematiska mätmetoder används. Då det är den nationella tillsynsmyndigheten som avgör huruvida en banks metod för att mäta minimalt kapital ska godkännas, kan dessa beslut påverkas av komplexa strukturer av makt och legitimeringsaspekter för tillsynsmyndigheten och banken. Mot bakgrund av kritiken av det nya ackordet menar Wahlström att det kanske snarare är så att det nya ackordet bidrar till framtida finansiell instabilitet. (Wahlström 2006)

2.6.4 Konstruktionsprocessen bakom fakta

Latour och Woolgar (1987) berör hur fakta konstrueras och splittras i konversationer. De fastställer att det finns ett samband mellan det som tas för sanningar och vem de kommer ifrån. De använder exempel från laborativ verksamhet och visar hur konversationer och diskussioner mellan kollegor färgas av deras respektive trovärdighet som bygger på faktorer såsom kompetens och ålder. Ett påstående av någon som tidigare misslyckats kan lätt avfärdas trots att belägg finns för detta påstående, medan ett annat påstående av en person som håller sina egna professionella standarder högt i jämförelse med föregående kan legitimera sitt uttalande. Sådana diskussioner förekommer kontinuerligt och är en del av processen som konstruerar fakta. I denna process ändras uppfattningar, uttalanden förstärks eller förkastas och rykten mellan i detta fall, forskare, modifieras. (Latour och Woolgar 1987)

Den viktigaste egenskapen för denna typ av utbyten är att de är uttömda på uttalanden som är objektiva på det sätt att de undkommer inflytandet av förhandlingar mellan de deltagande. Inget tyder heller på att dessa utbyten innehåller en resonerande process som skiljer sig markant från karaktäristiken av utbyten i ej vetenskapliga sammanhang. Det finns således likheter mellan utbyten i exempelvis ett laboratorium och utbyten som tar plats utanför. (Latour och Woolgar 1987)

Det är tydligt att det material som deras undersökning bygger på visar att olika typer av intressen och sysselsättningar präglar diskussioner. Det fastställs även att det är väldigt svårt att identifiera rent deskriptiva, tekniska eller teoretiska diskussioner. Undersökningen indikerar även att den tankeprocess som används av forskare i detta sammanhang inte är speciellt annorlunda än de tekniker som används i dagliga livets sammanhang, trots att mer detaljerade argument behövs. (Latour och Woolgar 1987)

Latour och Woolgar (1987) menar vidare att fakta är socialt konstruerade och att konstruktionsprocessen involverar användandet av vissa metoder som innebär att alla spår av produktion blir väldigt svåra att upptäcka. (Latour och Woolgar 1987)

2.6.5 Ändamålet helgar medlen? - en analogitolkning av budgetens betydelse

Wallander (1999) ger i sin artikel namn åt ett komplex han kallar för ”budget byråkratiskt komplex”. Detta komplex utgörs dels av medlemmar inom en organisation som anser att deras arbete och position skulle hotas om man övergav budgetsystem, men det utgörs även av professorer och andra experter som bland annat föreläser och skriver böcker om budgetering och dess komplexa natur. Även styrelsen tillhör denna grupp då deras makt bekräftas då budgeten ska godkännas av dem. (Wallander 1999)

Wallander befäster att det finns två olika typer av grundläggande antaganden som används vid prognoser. Det första antagandet kallas ”samma väder imorgon som idag”, vilket innebär att man har observerat att de variabler man är intresserad av antingen stadigt har stigit eller sjunkit, eller har haft en regelbunden cyklisk utveckling. Detta beteende antas sedan fortsätta i framtiden. I många fall visar sig en prognos som bygger på detta antagande stämma då många ekonomiska variabler har en hög grad stabilitet under långa perioder. I andra fall är det en spricka i kurvan och prognosen visar sig vara fel. (Wallander 1999)

Det andra antagandet är vid en stark upplevelse av abnormitet. Om detta skulle fortsätta skulle det resultera i att kurvorna antingen stiger upp i taket eller sjunker genom golvet, vilket man inte kan föreställa sig. Detta leder till att man istället antar att det kommer ske ett återgående till normalt då känslan av oansvarighet att anta något annat är stark. I vissa fall kommer antagandet stämma. I andra fall stämmer antagandet inte, något inträffar som man inte har någon tidigare erfarenhet av eller den liknande händelsen ligger så långt bak i tiden att man inte kommer ihåg händelsen. Den svenska finanskrisen var av denna senare sort, man måste titta tillbaka 75 år för att finna en liknande händelse. (Wallander 1999)

Budgeten är således antingen allmän eller fel. I det senare fallet kan budgeten dessutom vara farlig därför att om man tror på den kan man hindras att anpassa

sig till nya förhållanden och om man inte tror på den finns det ingen mening med den. (Wallander 1999)

Det är uppenbart att det skulle vara högst värdefullt att kunna förutse dessa sprickor i kurvorna, detta är dock inte möjligt. Det är naturligt att man inte kan förutse sådant som man inte har någon erfarenhet av, likaledes kan inga matematiska formler hjälpa i denna situation. Emellertid är situationen i många fall i själva verket ännu värre. Erfarenhet säger oss att vi till och med har stora svårigheter att uppfatta att en spricka utvecklas framför oss. I efterhand säger man att det är otroligt att ingen förstod vad som skedde, det borde ha varit väldigt obestridligt. Wallander hävdar att vårt inbyggda psykologiska filter hindrar oss från att inse vad som verkligen sker då obehaglig information filtreras bort. Vi kommer att intala oss att de små tecken vi ser på att något nytt utvecklas bara är skum på ytan och att allt kommer att återgå till det normala. Vi kan inte förutse kurvorna och när vi väl gör det, underskattar vi dem. (Wallander 1999)

Wallander utvecklar resonemanget med ett exempel från telekomjätten Eriksson, där han själv var med i styrelsen mellan 1970 och 1990. Prognoser gjordes varje år för de följande tre åren och var vad som låg till grund för budgeten. I princip varje år undervärderade man den hastighet med vilken förändring skedde och varje år visste man också att man i det förflutna gjort det, men det fanns alltid många goda anledningar till varför kurvan borde slätas ut nu. Ett annat exempel är att Moodys Investors Service bara några månader innan den svenska finanskrisen bröt ut gav de största svenska bankerna AAA i kreditbetyg. (Wallander 1999) Detta betyg ska motsvara företagets förmåga att fortleva och betala fordringar till fordringsägare och AAA är det högsta betyget som ges av ratingbolag. (Lunds Universitet hemsida)

Wallander understryker i sin artikel att budgeten tillförlitlighet till stor del är beroende av att de antaganden som ligger till grund för prognosen stämmer med verkligheten. Wallander menar att om man inom organisationen baserar budgeten på antaganden om "samma väder" är det ju likvärdigt med att säga att man ska fortsätta som tidigare men öka effektiviteten lite. För att säga detta är en budget överflödigt. Om budgeten däremot skulle visa att en stor förändring nalkas som

kräver en omstrukturerings av hela organisationen är budgeten ett värdefullt instrument, detta kommer dock budgeten inte att visa. (Wallander 1999)

Wallander (1999) jämför ledningen med tonåringar och menar att det är enklare att göra samma misstag som alla andra hellre än att gå i motsatt riktning. Det är mindre riskabelt att följa de andra, ett sådant misstag kan accepteras medan ett beslut i motsatt riktning som visade sig vara fel kan få katastrofala konsekvenser för någon. Budgeten kan alltså vara antingen rätt i vilket fall den är överflödig, eller fel i vilket fall den kan ändå med katastrof. (Wallander 1999)

Denna artikel ifrågasätter budgetens existens. Wallander (1999) menar att budgeten som styrinstrument inte är ett effektivt medel för att nå det mål organisationer siktar på. De resurser som används till detta kan användas till annat. Man bör istället vara konstant uppmärksam på nya förhållanden och sikta på att vara bättre än sina konkurrenter. (Wallander 1999)

En analogisk tolkning av denna artikel leder oss till frågan huruvida ändamålet som är att uppnå finansiell stabilitet helgar medlen, det vill säga den komplexitet och den problematik som Basel II innebär. Även om ett syfte är gott är det inte säkert att framarbetade medel kan uppnå det syftet, utan tekniska detaljer kanske snarare förvillar längre bort från syftet.

2.7 Sammanfattning av litteraturgenomgång

Orsakerna till finansiella kriser kan vara många, till exempel kan det handla om bristande kreditprövning, överdriven tilltro till lånesäkerheter eller oförmåga att upptäcka riskkoncentrationer. Det viktiga är dock att man gör allt för att motverka att de uppstår. Detta var anledningen till att Baselkommittén bildades och att Basel I togs fram. Eftersom Basel I senare ansågs vara ett alltför schablonmässigt regelverk ersattes det med Basel II. Detta nya regelverk består av tre pelare och är utformat för att förbättra hur kapitalkravet reflekterar underliggande risker.

Det har dock framförts en hel del kritik mot Basel II. Som exempel kan nämnas Chua, som ifrågasätter traditionen att statistiskt och numeriskt mäta risk. McGoun riktar kritik mot det traditionella synsättet att mäta risk. Wahlström presenterar i sin artikel omfattande kritik mot det nya ackordet och konkluderar att det kanske snarare är så att det nya ackordet bidrar till framtida finansiell instabilitet, trots de fördelar som förknippas med det nya regelverket. Latour & Woolgars studie visar att auktoriteter har förmågan att legitimera och bilda sanningar i olika sammanhang. Som en avslutning på vårt litteraturkapitel presenterar vi en artikel författad av Wallander som konkluderar att budgetens betydelse för en organisations framgång är i det stora hela obefintlig då budgeten inte är ett effektivt medel för att nå målen som organisationen siktar på. Vi vill med denna artikel väcka en frågeställning samt måla upp grunden för en analogitolkning av denna artikel som kommer att behandlas i slutsatsen.

3. Metod

Här redogör vi för hur vi har gått tillväga när vi har samlat in material både till litteraturgenomgång, offentlig debatt såsom intervjuer. Utgångspunkten har varit att få forskningsfrågan besvarad.

3.1 Metod

Metod kan definieras som vetenskapen om hur man samlar, organiserar, bearbetar, analyserar och tolkar sociala fakta på ett sådant sätt att andra kan ta del av detta. Metoden är ämnad att underlätta den undersökning som ska göras, och beskriva tillvägagångssättet så att undersökningen exakt kan återskapas av någon annan. Vi vill i detta avsnitt visa läsaren hur vi gått från vårt syfte och forskningsfråga till en slutsats. (Halvorsen 1992)

3.2 Undersökningens forskningsansats

Forskning kan ske på två olika sätt, induktivt eller deduktivt. Induktiv ansats innebär att man går ut i empirin och hittar svar på sin forskningsfråga (Rosengren och Arvidson) och utifrån de observationer man gör generaliserar man och formulerar teorier. (Jacobsen 2002) Deduktiv ansats innebär istället att man utgår ifrån teorin till att formulera hypoteser som underkastas en empirisk undersökning. (Rosengren och Arvidson)

Basel II är ett ämne som diskuterats i mångt och mycket, men främst ur ett riskperspektiv. Vi vill istället studera de effekter och konsekvenser som Basel II leder till för bankerna. Därför har vi valt att använda oss av en induktiv ansats vilket innebär att vi tar vår utgångspunkt i verkligheten och empirin för att sedan kunna bygga upp ny kunskap. (Bryman och Bell 2005)

Själva undersökningen kan göras på tre olika sätt, vilket sätt man väljer har med att göra vilka kunskaper man besitter innan studien påbörjas. Den första och mest krävande formen är den explorativa undersökningsformen, vilket innebär att forskaren har väldigt lite kunskap om fenomenet och då är man ofta tvungen att göra observationer för att få detta klarlagt. Den andra formen är deskriptiv, då vet man vad fenomenet innebär men det finns fler frågor som man önskar få svar på. Intervjuer eller enkäter är det vanligaste sättet att få reda på mer information och svar på de frågor man antas ha när det gäller deskriptiv undersökningsform. Då man har stor kunskap om fenomenet använder forskaren sig av en explanativ undersökningsform, detta innebär att man förklarar sambandet mellan orsak och verkan. För att detta ska framgå så gör man ofta ett experiment. (Rosengren och Arvidson) Eftersom vi har för avsikt att utreda, kartlägga och förstå effekterna och konsekvenserna av Basel II utifrån bankernas perspektiv, som i dagens vetenskap är ett vakuum, lämpar sig en deskriptiv ansats för vår studie. Det innebär att vi har en viss kunskap inom ämnet innan vi har samlat vår empiri men vi vill veta mer specifikt vilka effekterna för banker kommer att bli.

Trots vår öppna ansats och vårt syfte att beskriva verkligheten på ett så korrekt sätt som möjligt är vi medvetna om svårigheten att vara helt objektiv och öppen. (Jacobsen 2002) På grund av den information och de erfarenhet man besitter skapas uppfattningar och förväntningar på de svar man kommer att få. Dessutom är man begränsad av att man antagligen har svårare att ta in sådan data som inte bekräftar ens föreställningar. Vi har under uppsatsen tagit hänsyn till risken för forskarbias och i största möjliga mån försökt beskriva verkligheten på ett objektivt sätt även då det stred mot de omedvetet förutfattade meningarna som vi troligtvis har. (Andersen 1998)

3.3 Undersökningens metodansats

Ens forskningsstrategi kan rikta sig på två olika sätt, kvalitativ eller kvantitativ. Den kvalitativa forskningen har en induktiv syn det vill säga att en teori utgörs av data som är insamlad av forskaren. Den mest framstående skillnaden mellan kvalitativ och kvantitativ metod är att kvalitativ metod är mer inriktad mot ord

och kvantitativ mot siffror. Kvantitativa undersökningar är ofta mer omfattande och kan samla en stor mängd data medan kvalitativa är mer djupgående. (Bryman och Bell 2005) Kvantitativ metod ger hårddata och svarar ofta på frågan ”hur många?” medan kvalitativ metod ger mjukdata och svarar på frågan ”varför?”. (Svenning 1999)

Med utgångspunkt i vår undersökningens syfte har vi valt utföra studien med hjälp av kvalitativ metod. Detta lämpar sig bäst för vår studie då vi vill få en djupare förståelse för det vi undersöker. Vi har därför också valt att ha färre respondenter och istället lägga mer tid på var och en av dessa. Kvantitativ metod inriktar sig istället på att undersöka många fler objekt och därmed uppnår man inte samma förståelse som vid en kvalitativ studie. Vi vill istället vara öppna för den bredd av svar som vår empiri med en kvalitativ metod kan leda till.

3.4 Datainsamlingsmetod

3.4.1 Primärdata och sekundärdata

Det finns två sorters data, primärdata eller sekundärdata. Det som vi själva samlar in genom till exempel observationer och intervjuer, som ingen annan tidigare samlat in kallas primärdata. (Halvorsen 1992) I vår uppsats utgörs primärdatan av våra intervjuer.

Sekundärdata är redan befintlig data. Det finns flera typer av sekundärdata, de vi har använt oss av kallas av Halvorsen processdata och forskningsdata. Processdata innebär att den som skrivit texten inte haft i åtanke att den ska användas till forskning, till exempel tidningsartiklar från Balans och publikationer från riskbankens hemsida. Det är därför extra noga att vara källkritisk när man använder sig av denna typ av sekundärdata. Vi har även använt oss av forskningsdata i form av vetenskapliga artiklar från exempelvis *Critical Perspectives on Accounting* och *Scandinavian Journal of Management*. (Halvorsen 1992)

Internet har varit vår främsta sökmotor för att få fram information inom ämnet, vi har även använt oss av elektroniska databaser från Lunds universitets bibliotek såsom ELIN, Libris och LOVISA. All data från internet har vi granskat kritisk men mest har vi använt oss av vad vi anser vara säkra källor såsom Riksbankens, Finansinspektionens och Baselkommitténs hemsida.

3.4.2 Ostrukturerade intervjuer

När man använder sig av ostrukturerade intervjuer innebär det att man inte har bestämda frågor utan olika teman som ska tas upp under intervjun. Man är inte tvungen att ställa frågorna i en viss ordning och man har även möjligheten att under intervjuns gång ställa ytterligare frågor om detta behövs. (Bryman och Bell 2005) Detta anser vi vara till fördel för oss i och med att vi vill veta respondentens syn på Basel II och då vi från början inte riktigt visste hur och om de skulle svara på våra frågor och även för att få ut så mycket av intervjun som möjligt. För vissa kan det vara känsligt att kritisera regelverket och kanske även sin arbetsgivare och därför försökte vi få respondenten lite avslappnad genom att ställa några inledande frågor som var mer av neutral karaktär. Våra temafrågor finns i Bilaga 1.

Vi valde att göra telefonintervjuer då våra intervjupersoner inte fanns inom geografiskt räckhåll. Vi använde oss av högtalartelefon och vi spelade även in alla samtalen för att kunna få med all information. Vi valde att ha en intervjuare under hela processen för inte våra personliga egenskaper skulle göra att vi fick olika svar. Telefonintervjuer gör också att intervjuareffekten minskar, då kläder, utseende och andra yttre egenskaper inte syns och kan göra respondenten obekvämt. En viss intervjuareffekt kan vi dock aldrig komma ifrån i form av till exempel intervjuarens röst. Vi har dock inte sett detta som ett problem.

Vi intervjuade nio personer mellan den 28 november och 28 december. Anledningen till att intervjuerna pågick en månad var att några inbokade intervjuer blev uppskjutna på grund av att respondenten ville detta och att en intervju blev avbokad. Varje intervju tog mellan 20 och 30 minuter. Vid två tillfällen bad respondenten att få sitt material skickat till sig, då de ville vara säkra

på att vi inte citerade dem på ett felaktigt sätt. Vi avslutade alla intervjuer med att fråga om vi kunde återkomma om vi kände att det var något som var oklart, alla respondenter tyckte att det gick bra, vi kände dock inte något behov av detta.

3.4.3 Val av respondenter

Valet att intervjua personer på de fyra stora bankerna i Sverige gjorde vi för att de bankerna är de som har varit mest aktuella i debatten, detta då dessa banker har ansökt om att få använda internratingmetoden. Dessutom torde det vara lättare att hitta intervjupersoner som har stor kunskap inom ämnet på dessa banker då deras arbete är mer omfattande. Respondenterna har vi fått fram delvis genom tips från vår handledare och delvis genom att vi ringt till växeln på respektive bank. När vi fick tag i en respondent bad vi denne att rekommendera minst en till som vi kunde intervjua och detta gjorde de flesta utan några problem. Det primära har varit att få intervjuer med personer som är kunniga inom ämnet och som är positivt inställda till att bli intervjuade om Basel II, och inte att få så många respondenter som möjligt.

3.4.4 Respondenter

För att få en överblick över de banker vi har intervjuat och mer specifikt de respondenter som deltagit i undersökningen ges här en kortfattad beskrivning.

Handelsbanken

Bland Nordens alla banker anses Handelsbanken vara en av de största. De har kontorsrörelse i Sverige, Norge, Finland, Danmark och Storbritannien. Handelsbanken utmärker sig genom en erkänd decentraliserad styrning och sitt resultatandelssystem. (Handelsbanken) Vi har intervjuat tre personer från Handelsbanken. Den första respondenten är Handelsbankens CFO (Chief Financial Officer), den andra bankdirektör och ansvarig för implementeringen av Basel II och den tredje personen är chef för riskkontroll.

Nordea

Nordea finns i Norden och Östersjöområdet och är ledande på marknaden i Nordeuropa. Nordea har 10 miljoner kunder. Nordea vill att kunderna ska se alla kontoren som en bank med genensamma processer, värderingar, inriktning och mål. (Nordea) Våra respondenter på Nordea består av en riskanalytiker och en person som leder parallellrapporteringen.

SEB

SEB har kontor i Norden, Baltikum, Tyskland, Ukraina och Ryssland, de har även representanter i ett 20-tal andra länder runt om i världen. SEB vill vara nära sina kunder och satsar därför mycket på att känna den lokala marknaden. De har 5 miljoner privatkunder. (SEB) På SEB intervjuade vi två personer, den ena var Head of Group Credit Risk Control och den andre var Senior Risk Analyst.

Swedbank

Swedbank är en ledande nordisk-baltisk bank som har kontor i Norden, Estland, Lettland och Litauen. Även Swedbank vill känna att de är lokalt närvarande. De har 8,7 miljoner privat kunder. (Swedbank) På Swedbank intervjuade vi två personer en som var Chef för finansiell riskkontroll och riskkapitalmodellering och den andre var Senior advisor på Group Finance.

3.5 Validitet och reliabilitet

Reliabilitet innebär att undersökningen är tillförlitlig och trovärdig och är en central punkt inom samhällsvetenskaplig forskning. Vid kvantitativa intervjuer är det viktigt för att man statistiskt ska kunna säkerställa att svaren är riktiga och att varje intervjuperson har förstått frågan på samma sätt. Då våra intervjuer är kvalitativa och vårt syfte med undersökningen är att undersöka effekterna för varje bank är det kanske inte bara våra svar som ska vara tillförlitliga och trovärdiga. Det kanske snarare är våra intervjupersoner vars reliabilitet som ska testas. Genom att välja intervjupersoner med stor kunskap inom ämnet hoppas vi att detta har uppnåtts. (Jacobsen 2002)

Vi valde även att spela in alla intervjuer för att öka tillförlitligheten och få tillgång till all information som respondenterna har gett oss under intervjun. Efter varje intervju skrevs denna ner ordagrant för att inga feltolkningar eller egna uppfattningar skulle blandas med empirin. I två fall har denna utskrift sedan skickats till intervjupersonen själv som granskat texten och fått en möjlighet att redigera eventuella feltolkningar. En av dessa respondenter hade ändringar att tillföra, dock till största delen stavfel som i brist på tid hade förbisetts. En ändring bestod dock av en mening som i efterhand inte kunde skrivas ner på grund av dåligt ljud. Detta gör dock att vi är medvetna om risken att till exempel trots inspelning höra fel eller kanske inte höra alls. (Silverman 1995)

Även validitet är ett viktigt begrepp inom samhällsvetenskaplig forskning och betyder att undersökningen är giltig och relevant. Detta innebär att den mäter det den ska mäta och att undersökningen kan generaliseras, det vill säga den mäter inte ett alltför specifikt område. Enligt vår uppfattning har vårt ämne stor relevans då det påverkar en stor del av vårt samhälle samtidigt som det utgör ett stort tomrum i befintlig litteratur. Vårt mål är att vår empiri ska vara heltäckande på så sätt att den utreder vår frågeställning på ett giltigt och relevant sätt. (Jacobsen 2002)

Den kritik som kan riktas mot undersökningens validitet är antalet respondenter. Vår mening är dock att fler respondenter inte hade tillfört något, vi uppfattade en mättnad i tillförseln av ny information under de sista intervjuerna. Lagen om avtagande information bekräftar även att det inte heller är nödvändigt att ha fler intervjuer då svaren repeteras. (Jacobsen 2002)

3.6 Metod för dataanalys

Vi har valt att använda oss av en metod som kallas för Grundad Teori. Hur den metoden skiljer sig från andra är att man parallellt med datainsamlingen också analyserar data. Grundad Teori används när nya områden ska undersökas och inte om man har en teori som man vill testa.

3.6.1 Strukturering av data

Då vi har ostrukturerade intervjuer ger detta ett stort material data, det är därför viktigt att börja med att analysera redan efter första intervjutillfället. Efter första intervjutillfället skrev vi tillsammans ner intervjun ordagrant och sedan försökte vi dela in de olika svaren i kategorier precis som Strauss och Corbin förespråkar i Grundad Teori. Efter varje intervju gjorde vi samma procedur och vi såg snabbt olika kategorier växa fram. Som vi tidigare nämnt spelade vi in alla intervjuer, vilket också underlättade både vid strukturering av data och vid analysarbetet då man kan gå tillbaka och se så att inget viktigt är missat. (Strauss och Corbin 1990)

3.6.2 Analysmodell

Som vi tidigare konstaterat tog våra intervjuer mellan 20 och 30 minuter vilket blir ganska mycket material att analysera. Vi började analysarbetet med att dela upp svaren i olika kategorier redan efter första intervjun. Våra kategorier har alltså uppkommit från de svar vi fått av våra respondenter. De fyra övergripande kategorierna är övergången, effekterna, debatten kring Basel II och syftet. Vi har även kategoriserat enligt hur respondenterna tycker att övergången från Basel I till Basel II har gått och vilka eventuella problem som uppstått och hur de löst dessa. Sedan gick vi vidare till vilka effekter Basel II kommer att ge för bankerna både internt och externt. Debatten kring Basel II är uppdelad i en svensk debatt och en utländsk, då dessa har tett sig på olika sätt. Till slut har vi tagit upp om syftet med Basel II är bra och om respondenterna tror att det är möjligt att uppnå detta. Det kunde också varit intressant att se om det fanns skillnader mellan svaren beroende på vilken titel de intervjuade har men då de flesta hade unika titlar och då vi inte såg någon koppling till detta ansåg vi inte detta vara oss till nytta. En konstant jämförelse av data görs sedan efter varje intervju och därmed ser man också direkt om den insamlade datan är vad man önskat sig. Enligt Grundad Teori ska intervjuerna pågå tills man känner en mättnad i de svar man får in, det vill säga när samma svar återkommer. Mättnaden framkom vid olika tillfällen i de olika frågorna, men när vi kände att alla temafrågorna hade en mättnad avslutade vi intervjuperioden. (Strauss och Corbin 1990)

3.7 Sammanfattning av metod

Med utgångspunkt i Grundad Teori har vi använt oss av en induktiv deskriptiv ansats. Då inga studier tidigare gjorts med just denna vinkel inom området, och då Basel II är ett nytt regelverk som träder i kraft 1 februari 2007, kunde vi inte få svar på vår forskningsfråga utan att gå ut i empirin. Vi vill beskriva hur bankerna ser på Basel II och vilka effekter det nya regelverket kommer att få. Bankernas förberedelser är nu långt framskridna vilket gör det möjligt för oss att vända oss till dem för att besvara vårt syfte.

Den sekundärdata har vi använt oss av kommer från tidningsartiklar, vetenskapliga artiklar och hemsidor såsom finansinspektionen och Baselkommittén. För att få ut så mycket information som möjligt ur våra primärdata, intervjuerna, gjorde vi nio ostrukturerade intervjuer med temafrågor. Vi tycker att empirin är både reliabel och valid det vill säga att resultatet är trovärdigt och undersökningen relevant. Detta då våra respondenter har stor kunskap inom ämnet och därför har kunnat besvara de frågor vi har haft. Antalet intervjuer kan tyckas vara få men det uppstod en mättnad som gjorde att det inte längre var relevant att fortsätta med intervjuerna enligt Grundad Teori. Våra svar delades efter hand in i olika kategorier och analysarbetet fortskred parallellt intervjuerna.

4. Offentlig debatt

I detta kapitel belyser vi den offentliga debatten som pågått kring Basel II-regelverket. Det material som vi funnit har sedan använts som en generator för de frågeställningar som vi tagit med oss ut i praktiken.

Den offentliga debatten kring införandet av Basel II har varit högljudd inom många olika grupper i samhället. Hushåll, företagare och inte minst bankerna själva har engagerat sig i ämnet. Åsikterna är många och detta kapitel är ägnat att sammanfatta den utbredda debatten som har utspelat sig de senaste åren bland annat på Baselkommitténs hemsida inför den stundande regleringen.

Kritiken mot Basel II kommer till stor del från Tyskland som menar att de nya reglerna kan innebära svårigheter för både små och medelstora företag att få tag i riskkapital och att de dessutom skulle medföra högre räntekostnader för nystartade företag. (Dagens Industri 2006-04-16) Oro finns dock även bland svenska företag att färre företag ska få tillgång till lån i och med de nya reglerna. Även det ökade informationsbehovet från bankerna oroar, både ur ett komplexitetsperspektiv och ur ett ekonomiskt perspektiv. (Företagarna 2005) Även tillsynsmyndigheterna påverkas av de nya reglerna. Stora resurser kommer gå till både utbildning av det nya regelverket och till samarbete med andra myndigheter som ingår i det nya regelverket. (Finansinspektionen 2002)

I Europa har debatten till stor del handlat om vilka som kommer bli de stora vinnarna respektive förlorarna. I tidningen Executive Decisions kunde man läsa att ett av de stora problemen för instituten med Basel II anses vara att organisationen ska anpassa sig till de nya förändringarna och att detta blir en stor investering för instituten. Flera har ansett att det är endast de stora bankerna som kommer att tjäna på detta men det anser Börje Haglund, som är administrativ chef på Landshypotek, inte vara sant. (Executive Decisions 2004)

I Finansinspektionens rapport från 2005 diskuteras det huruvida risk kan mätas på ett korrekt sätt. Det största problemet med detta anser de dock vara att instituten sedan ska överföra detta till ett kapitalbehov. Sättet att mäta och analysera risk på förbättras hela tiden, den tekniska utvecklingen går framåt och även uppfattningen om risk förbättras. De anser att risk aldrig kommer att kunna mätas på ett helt korrekt sätt utan det kommer alltid finnas frågetecken kring detta. För att göra en riskbedömning så bra som möjligt bör den innehålla både statistiska metoder och erfarenheter, det ena kan inte utesluta det andra. Det är därför av stor vikt att varje enskilt institut gör sin egen riskbedömning, då allas verksamheter ser olika ut både till storlek och komplexitet. (Finansinspektionen 2005 a)

På Basels hemsida har debatten varit het med otroligt många insändare. Vi har dock begränsat oss till ett fåtal insändare som speglar helheten av den problematik som identifierats. Enligt ett inlägg är det viktigt att påpeka att de ansträngningar som bankerna behöver göra för att komma igång med Basel II bygger på det arbete som de tidigare lagt ner på att förbättra sina sätt att mäta risk på. Till exempel så har många banker på senaste tiden lagt ner mer tid på att utveckla förbättrade metoder att mäta risk med och detta arbete är med största sannolikhet till stor hjälp vid processen att implementera Basel II. Det framförs även att många av de större kostnaderna bankerna kommer att få för att kunna implementera Basel II kommer av att många av bankerna har skjutit framför sig att komma igång med olika projekt. Bland annat kan nämnas utvecklandet av nya metoder att mäta risk och andra initiativ som hade kommit att vara till nytta vid införandet av Basel II. (Baselkommitténs hemsida c)

Det framförs även att de nya kapitaltäckningsreglerna representerar ett stort steg mot att uppnå en mer heltäckande och riskkänslig övervakning. Basel II handlar här inte bara om att uppnå bättre minimikapitalkrav, utan även om att etablera en incitamentsbaserad syn på risk och kapitalkravsstyrning. Kombinationen av bättre riskhantering, en starkare kapitalstruktur och förbättrad genomlysning i banksystemen kan förbättra den finansiella stabiliteten signifikant. Detta ska inte enbart gynna bankerna, utan även konsumenterna och företagen. Det framläggs också att incitamenten för förbättrad riskhantering som finns inbyggda i Basel II kommer säkerställa dess validitet och att detta kommer leda till ett mer stabilt

banksystem som kommer främja ihållande ekonomisk tillväxt. (Baselkommitténs hemsida d)

Ett annat inlägg påpekar att samhällskostnaderna för bankernas svagheter och misslyckanden från förr är välkända. För att de stora bankerna ska kunna fortsätta att växa på ett gynnsamt vis, måste de samtidigt göra de investeringar som krävs för att kunna förstå och styra sina existerande risker fullt ut och för att kunna hantera nya risker korrekt. I och med Basel II:s införande tillhandahålls övervakande myndigheter med både möjligheter och incitament till att öka förmågan att identifiera och svara på risker inom de banker som de övervakar.

Det framförs även att det i och med Basel II också kommer finnas ökade möjligheter för de övervakande myndigheterna att samspela mer effektivt med varandra. Detta var en av de viktigare anledningarna till att Baselkommittén bildades. Den verkar som ett utmärkt forum för en öppen och konstruktiv dialog mellan banktillsynsmyndigheter i olika länder. Öppen kommunikation är desto viktigare i ett läge som detta, när det gäller ett regelverk som ska införas internationellt. (Baselkommitténs hemsida c)

Vikten av att Basel II implementeras på ett konsekvent sätt över de olika ländernas regelverk är något som framförs i flera inlägg. Marknadskrafterna bör drivas av varje enskild banks styrka istället för av skillnader i ländernas regelverk. Om en enskild bank är aktiv i flera länder ska denna bank inte behöva mötas av olika förväntningar från de olika ländernas banktillsynsmyndigheter på grund av införandet av Basel II. Ett viktigt mål för denna koordination och informationsdelning är att se till så att de nationella banktillsynsmyndigheterna inte kommer till skilda slutsatser när de utvärderar behörigheten för en internationellt aktiv banks interna ratingsystem. (Baselkommitténs hemsida c)

4.1 QIS

Det har gjorts fem olika studier (QIS 1-5) av hur bankernas kapitalkrav kommer påverkas med de nya kapitaltäckningsreglerna (Finansinspektionen, 2006).

Resultaten av de tre första visar att kapitalkravet kommer att minska för institutioner med inriktning på hushållskrediter (Balans 2004).

4.1.1 QIS 4

Kritiken till regelverket har varit stor i USA där man till och med avbrutit införandet på grund av QIS 4. USA deltog i QIS 4 för att framför allt få en bättre förståelse för hur effekten på minimikapitalkravet blir av Basel II innan införandet. Studien påbörjades hösten 2004 och avslutades några månader senare. Sammanlagt av de institut som deltog i QIS 4 minskade minimikapitalkravet med 17 %. Spridningen mellan resultatet både mellan instituten och mellan portföljerna var mycket större än vad OCC² (Office of the Comptroller of the Currency) trodde. Till exempel var spridningen på minimikapitalkravet mellan en ökning på 56 % och en minskning på 47 %. OCC tror på att Basel II kommer att uppnå en bättre riskhantering men dock anser de att vissa justeringar bör göras efter att QIS 4 resultatet har kommit. (www.occ.treas.gov)

Efter att QIS 4 var avslutad blev den amerikanska centralbanken väldigt bekymrad över resultatet. Resultatet av studien visade en stor minskning av det riskbaserade kapitalkravet. I mer än hälften av instituten som deltog i studien minskade minimikapitalkravet med mer än 26 %. (BaselAlert.com)

Thomas Curry, Director of the Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC), anser att Basel II är inte nog omfattande t ex att det inte finns kapitalkrav för risken för räntesatsen som är relaterat till lån med motpartsrisk och likviditetsrisk. Att utesluta denna typ av gradering skulle sända signal till samhället att dessa är mindre viktiga i en riskaspekt. Han menar också att det är svårt att förutse om Basel II kan minska finansiella kriser. De sista 10 åren har varit de bästa i bankens historia och därför är det svårt att se hur det kommer att se ut när en lågkonjunktur kommer säger han. (BaselAlert.com)

The Federal Reserve tror att kostnaderna inte till det totala kommer att motsvara kostnaderna för den process som de fyra byråerna som utvecklar och modifierar

---

² OCC beviljar, reglerar och handleder alla nationella banker i USA. (www.occ.treas.gov)

Basel II blir och vi skulle råda att kongressen inte ska acceptera detta.
(BasleAlert.com)

4.1.2 QIS 5

Den senaste studien som genomfördes hösten 2005 av Baselkommittén och Committee of European Banking Supervisors (CEBS) kallas QIS 5 (Quantative Impact Study). Det man ville uppnå med studien var att se så de nya kapitaltäckningsreglerna ger det resultat som man hoppats på. Det är 31 länder som deltagit i studien, bla G10 länderna och andra europeiska länder, från varje land har oftast flera banker varit med. USA har inte varit med i studien då deras avsikt är att endast använda sig av den avancerade IRK-metoden kan de inte vara inräknade i alla tabeller men man har tagit med delar från en liknande studie gjord i USA. Från Sverige var det fyra banker som var med, dessa var Handelsbanken, Nordea, SEB och Swedbank. (Finansinspektionen 2006)

Studiens data är till stor del uppskattade siffror vilket är viktigt att ha i åtanke när man ska analysera resultatet. De fyra svenska bankerna har kommit fram till var sin modell men dessa har inte blivit godkända av Finansinspektionen ännu och är därmed inte den slutgiltiga versionen. Vid förändringar av modellerna blir också resultatet modifierat. Uppgiften för bankerna var att ta fram data för minst två av tre de nya metoderna och även för den nuvarande regeln. De tre nya metoderna är Schablonmetoden, Grundläggande IRK-metoden och den avancerade IRK-metoden. (Finansinspektionen 2006)

Resultatet visade det Baselkommittén och CEBS hade hoppats på, alltså att minimikapitalkravet minskar något och att bankerna tjänar på att ha mer riskkänsliga mätmetoder när kapitaltäckningskravet ska bestämmas. Även de svenska bankerna uppvisade en minskning av minimikravet, speciellt på den grundläggande IRK-metoden, vilket är den metod som dessa fyra banker troligtvis kommer att använda sig av. (Finansinspektionen 2006)

4.2 Sammanfattning av offentlig debatt

Mycket av kritiken mot Basel II kommer från Tyskland, där man menar att de nya reglerna kan innebära svårigheter för både små och medelstora företag att få tag i riskkapital. Även i Sverige har det förekommit en debatt, även om den inte varit lika omfattande som utomlands. Basel II kommer kräva stora resurser till både utbildning av det nya regelverket och till samarbete med andra myndigheter som ingår i det nya regelverket. När det gäller debatten i Europa, så har den till stor del handlat om vilka som kommer bli vinnare samt förlorare i och med att Basel II träder i kraft. Finansinspektionen anser också att det aldrig kommer gå att mäta risk på ett helt korrekt sätt, utan frågetecken kring detta kommer alltid att leva kvar. I ett inlägg på Baselkommitténs hemsida framförs att de ansträngningar som bankerna nu gör för att komma igång med Basel II bygger på det arbete som de tidigare lagt ner på att förbättra sina riskmodeller. Detta innebär att de banker som innan lagt ner mycket tid på detta får nu igen det. Ett annat inlägg i debatten behandlar huruvida kombinationen av en starkare kapitalstruktur, bättre riskhantering, och förbättrad genomlysning i banksystemen kommer förbättra den finansiella stabiliteten markant. Det har även utförts fem olika studier vars syfte var att undersöka hur bankernas kapitalkrav kommer påverkas av Basel II. De två senaste kallas QIS 4 och QIS 5. Resultatet av QIS 4 visade en stor minskning av det riskbaserade kapitalkravet, och QIS 5 visade på att minimikapitalkravet skulle minska något och att bankerna tjänar på att ha mer riskkänsliga mätmetoder när kapitaltäckningskravet ska bestämmas.

5. Intervjuer

I detta kapitel redogör vi för de svar som vi har erhållit från våra utvalda respondenter. Den empiri som presenteras i detta kapitel är vad som utgör underlaget för undersökningens slutsats som presenteras i nästkommande kapitel.

5.1 Övergången

Samtliga respondenter är överens om att Basel II-projektet har inneburit stora förändringar för bankerna, både i form av ökade kostnader men också i form av otroligt mycket arbete. Alla respondenter, utom en, kommenterade även specifikt att övergången till stor del har bestått av diskussioner med finansinspektionen.

5.1.1 Komplicerat regelverk

Flera respondenter menar att Basel II är ett väldigt krångligt regelverk och att trycket på de som har den fulla kompetensen blir stort. En av respondenterna anser dessutom att man skulle ha kunnat åstadkomma detta på ett betydligt enklare sätt och att en del saker känns väldigt krångliga, teoretiska och onödiga. Samma respondent påpekar att denne inte är negativ till regelverket i sig, utan bara väldigt negativ till att det är så krångligt.

Flera respondenter pekar emellertid på att Basel I som gällde tidigare är en betydligt enklare variant av Basel II och därför även väldigt lättbegriplig. Dessa schablonartade regler har dock inte visat sig vara tillräckliga vilket har lett fram till Basel II.

Alla respondenter är eniga om att man från början underskattat omfattningen av det här projektet. Enligt en respondent har detta varit det största problemet. Man trodde från början att det här var något de kunde fixa lätt, men det har vuxit och vuxit och visat sig bli ett av bankens största projekt. En annan respondent menar att på samma sätt som man underskattade projektets storlek, så underskattade man

också hur svårt, hur mycket tekniskt innehåll, hur komplicerat det skulle vara och vilken specialistkompetens som krävdes för Basel II-projektet.

Andra respondenter menar att just pelare 2 inte är så komplicerad, det finns bara några få riktlinjer och sen får bankerna själva utforma en metod vilket underlättar för bankerna. Pelare 1 är mer detaljerad och det finns mycket där som är mer komplext. Detta får även medhåll från ett par andra respondenter som specifikt uttrycker att förbereda övergången till Basel II vad gäller just pelare 1 har varit ett stort och kostsamt arbete.

En respondent påpekar att det inte bara är myndigheternas fel att regelverket blivit så krångligt och detaljerat. Respondenten menar att många företag vill ha ett förtydligande om hur reglerna ska tolkas när de får ett regelverk som inte är tillräckligt tydligt. Detta resulterar i en skrivning som är tydligare och då får man ett mer och mer detaljrikt regelverk, därför menar responderten är det faktiskt delvis sektorn själv som har bidragit till en del av denna snårighet, men det är bara en liten del. Den andra biten består i att myndigheterna känner att de släpper iväg någonting oerhört viktigt till bankerna och då känner de att de måste vara säkra på att metoderna är vettiga och uppfyller vissa minimikrav och då blir det snårigt.

En respondent uttrycker också specifikt att det har tagit väldigt mycket tid att skaffa sig den samlade kunskapen. Detta eftersom det handlar om att få ett samlat grepp om samtliga risker i banken och att försöka komma fram till hur mycket kapital banken behöver för att täcka riskerna. Det finns en mängd experter som kan sin lilla bit men svårigheten ligger i att skaffa och samla ihop all denna kunskap och dra nytta av den centralt. Det tar väldigt mycket tid och kraft att ha möten och förstå vad andra gör. En annan respondent påpekar att det också har krävts en hel del arbete för att anpassa organisationen. Nya verktyg har införts och även nya sätt att räkna och styra.

5.1.2 Finansinspektionens roll under övergången

Alla respondenter betonar att arbetet tillsammans med finansinspektionen har varit omfattande. En respondent berättar att alla finansinspektioner har varit med i processen och tolkat reglerna och varit med och utvärderat. Det finns många kommittéer som har gjort detta, så respondenten menar att det här regelverket är extremt ”manglat” genom olika instanser.

En respondent framhåller att de allra största problemet har varit att regelverket är krångligt även för finansinspektionen. Normalt går det till så att det finns en lag och sedan utfärdar tillsynsmyndigheten tillämpningsföreskrifter så att bankerna ska veta hur de ska tolka lagen och applicera den på sin verksamhet. I det här fallet finns det fortfarande inte någon lag utan det är bara ett EU-direktiv. Respondenten berättar att de fått tillämpningsföreskrifter från finansinspektionen på vägen. Den första omgången med vägledande dokument fick de vid slutet på 2003 och då handlade det bara om vägledning på kanske 10-15 % procent av det som Baselkommittén hade skrivit om. Ett exempel som tas upp av samma respondent är rapporteringen enligt Basel II, som från första kvartalet 2006 ska parallellrapporteras för att finansinspektionen ska se att bankerna kan göra det och att de kan ta emot det. Problemet är dock att de inte kunde förklara för bankerna hur de här rapporterna, som är otroligt komplicerade, skulle se ut. Detta har resulterat i en dialog där bankerna har fått ge förslag, vilket respondenten menar har varit väldigt påfrestande. Respondenten menar att även om man har ett krångligt regelverk så är det bättre om man får reda på exakt hur det ska vara. Om ingen kan svara på bankernas frågor så kommer de inte vidare i processen.

Respondenten menar vidare att en annan orsak som försvårar övergången till Basel II kan vara att både banker och tillsynsmyndigheter byter personal, precis som andra verksamheter, och de har helt enkelt inte hunnit analysera eller stämma av med sina kollegor i Europa om hur reglerna ska tolkas. Respondenten menar dock samtidigt att det är förståeligt att finansinspektionen inte varit redo då detta regelverk är väldigt komplicerat. En annan respondent understryker att det finns en parallellitet i utvecklingsarbetet mellan bankerna och finansinspektionen, som fortfarande inte är färdigt på någondera hållet.

En majoritet av respondenterna menar dock ändå att finansinspektionen har varit väldigt behjälpliga och samarbetsvilliga vid exempelvis tolkningsproblem. En respondent påpekar bestämt att finansinspektionen har hållit en tillräckligt bra nivå och varit engagerade i arbetet med Basel II.

5.1.3 Operationell risk

Alla de tillfrågade bankerna har valt att tillämpa schablonmetoden för beräkning av operationell risk. En bank uppger att de kommer att ansöka om den avancerade metoden i början av 2007 och säger sig vara mer förberedda än när de ansökte om IRK exempelvis då de har haft mer tid på sig. Ytterligare två banker kommer att ansöka om den avancerade metoden längre fram, men inte i första vändan. En annan bank instämmer i att det är ingenting de ser komma nästa år.

En respondent menar att de inte upplevt någon särskild svårighet med operationell risk. Samma respondent säger att det bara handlat om att skapa en databas för operativa förluster som de har gjort under lång tid. Detta för att se till att de har en fungerande databas som stödjer den beräkning utav kapitalbehov för operativa risker som de sedan kommer att göra i Basel II med hjälp av schablonmetoden. Respondenten menar vidare att det inte har varit något stort problem att skapa databasen och ännu mindre problem att tillämpa schablonmetoden.

5.1.4 IT-systemen

Flera respondenter anser att en stor del av övergången har bestått av de IT-anpassningar som de nya reglerna krävt och flera av dessa menar dessutom att detta har varit det mest krävande. Dels på grund av att det är detta som framförallt kostar pengar för bankerna och det sätter också gränser för hur fort de kan gå fram.

En respondent tillägger dessutom att IT-lösningen är det som är mest krävande eftersom man nu måste ha mycket mer data än tidigare och den ska vara samlad på ett enkelt, förståeligt och enhetligt sätt. Då de fyra storbankerna återfinns i flera länder, och dessa länder inte alltid har samma system, har den största

utmaningen för bankerna när det gäller IT-systemen varit att skapa ett enhetligt system och att rapportera på ett bra sätt utifrån de systemen.

En respondent menar att Basel II-reglerna inte är mjuka, utan ganska hårda. Det är inte så att bankerna bara ska ha ett bra IT-system, det krävs även mycket information till marknaden, mycket information internt och det ställs mycket höga krav på styrelse och ledning i banken. Respondenten berättar vidare att modellerna ska ses över minst årligen, internrevision ska vara med och se hur banken arbetar. Kraven är väldigt höga och det banken ska säkerställa årligen är att de lever upp till alla kraven.

5.1.5 Information och utbildning

Alla bankerna är helt eniga om att Basel II medför stora kostnader. En respondent uttrycker att det alltid uppkommer motstånd när det gäller stora kostnader och då personal måste ryckas från sin dagliga verksamhet. Detta leder till att resurser flyttas, samtidigt som personalen måste ha kvar sina ordinarie arbetsuppgifter. Även andra projekt, till exempel olika utvecklingsprojekt, i banken trängs undan. En annan respondent menar att det alltid finns ett motstånd mot förändringar, och att personal vill förstå vitsen med en sak innan de accepterar det. De nya reglerna har således ställt krav på bankerna att informera och utbilda ledning såväl som andra medarbetare. Flera respondenter betonar vikten av att förståelsen för de nya reglerna måste finnas långt ner i organisationen.

Samtliga banker som vi intervjuat har utbildat och informerat personalen om Basel II. En bank har genomfört ett stort utbildningsprogram internt så att alla har fått möjligheten att få utbildning inom Basel II, vilket också är ett krav från finansinspektionen. Detta för att alla ska veta vad det handlar om, ända från ledningen till längst ut i organisationen. En annan bank berättar att de dessutom informerat genom exempelvis diverse artiklar i personaltidningen där man försöker förklara Basel II och vad det kommer att få för konsekvenser.

En annan bank har dessutom valt att bygga upp ”business case”, där de genom införandet av Basel II berättar att banken förmodligen antingen kan frigöra kapital

eller ha kvar kapital, för exempelvis andra typer av expansioner. En respondent från denna bank menar vidare att detta budskap har trummat ut i organisationen under lång tid, och att den omfattande interna informationsutbildning som pågått under flera år ännu inte är slut.

En av intervjupersonerna berättar att ledningen ganska snabbt insåg att det här var en stor sak och inget motstånd har kommit från det hållet, eftersom de har accepterat detta fullständigt. Intervjupersonen menar vidare att om de har frågat runt ute på kontoren, så har Basel II för många i personalen varit ganska abstrakt och de har inte kunnat sätta sig in i varför det här är en viktig förändring och varför banken måste göra det här, så motståndet har känts av mer längre ut i organisationen. Detta bekräftas även av flera andra respondenter, en annan intervjuperson berättar att det nog inte är alla som kan ta till sig och förstå varför Basel II projektet ska vara ett av bankens största projekt. En respondent påpekar dock att det oftast brukar gå bra när man har ett myndighetskrav på sig. En klar majoritet av respondenterna konstaterar att i slutändan har både ledning och lokalkontor varit positiva till det här.

5.2 Effekter

Respondenterna tar upp många aspekter av konsekvenser av de nya reglerna, både mer eller mindre sannolika.

5.2.1 Högre riskmedvetenhet

Enligt en klar majoritet av respondenterna höjs riskmedvetenheten och bankerna kommer att ha en bättre översyn över sina risker i och med Basel II, vilket respondenterna är ense om är positivt.³ En respondent menar att bra riskhantering är jätte viktigt men att riskmedveten var hög tidigare också.

En respondent förklarar att den ökade riskmedvetenheten beror på att istället för att kreditrisk görs av en avdelning och marknadsrisk av en annan och operationell

---

³ Det bör kommenteras att ingen respondent svarade att riskmedvetenheten kommer att sjunka, utan lämnade ett annat svar då frågorna som ställdes var öppna.

risk av en tredje, så får man det samlat till en enhet. Dessutom finns det även andra risker såsom till exempel makroekonomiska risker som gör att man får en helhetsbild över banken på ett annat sätt än tidigare.

En respondent framför även att Basel II medför att transparensen in i bankerna ökar, då de är tvungna att berätta mycket mer enligt pelare 3. Respondenten utvecklar detta resonemang genom att säga att de nu är tvungna att berätta mer om hur deras kreditportföljer ser ut, klassa dem och så vidare. I början var bankerna så hemlighetsfulla att de knappast ville berätta hur många riskklasser de hade. Detta tror respondenten är bra för dem som bankerna gör affärer med eftersom de får en bättre insyn i bankverksamheten och kan därmed i större utsträckning lita på att bankerna inte ställer till det.

En annan respondent säger att bankerna kommer att kunna använda det i sin interna uppföljning och styrning. Bankerna kommer även att allokera riskkapital enligt de här nya principerna och det kommer troligen att medföra ett ökat riskmedvetande ute på kontoren eftersom man ersätter ett schablonartat system som var uppdelat i bara några få olika riskklasser och det fanns heller ingen differentiering mellan dem. Nu kommer det således vara mer differentierat, man kommer att få mer kapitalkrav för en mer riskfylld kredit och det kommer kanske att påverka folks beteende. Antingen kommer bankerna att ta mer betalt för sådana krediter eller så ger de inte ut sådana krediter, då det påverkar lönsamheten om banker ger ut krediter som kräver väldigt mycket kapital. Aspekten att det är ett internt styrmedel bekräftas även av andra respondenter som framför liknande resonemang.

En respondent menar också att när bankerna får ett myndighetsgodkännande för IRK-metoden, och kanske ännu mer ett godkännande för AMA, så är detta också en sorts kvalitetsstämpel när de gör affärer med andra. Respondenten menar att till exempel de pensionsfonder som köper bankernas obligationer och räntepapper måste kunna lita på bankerna och att dessa papper fortsätter att vara värda det som står på dem.

5.2.2 Minskat kapitalkrav

En följd av den höjda riskmedvetenheten enligt samtliga banker blir således att bankerna får ett minskat kapitalkrav. En respondent säger att flera banker har gått ut med att de räknar med kapitalminskningar med kanske med 25-30 %, respondenten påpekar dock att det inte är en självklarhet att det blir så. En bank säger att de kommer att minska de riskvägda tillgångarna med 30 %, vilket är en ganska dramatisk effekt. En annan respondent påpekar även att de riskvägda tillgångarna som de fyra storbankerna mäter upp under pelare 1 kommer att sjunka.

En central fråga inom detta ämne som tas upp av flera respondenter är huruvida det framräknade kapitalbehovet enligt de nya reglerna kommer att vara tillräckligt. En intervjuperson utvecklar detta och menar att ett resonemang är att bankernas riskvägda tillgångar sjunker och då ska bankerna hålla 4 eller 8 % av det, och då blev det kapital över. Det andra sättet att tänka är att det är samma affär, samma risker, inget har ändrats utom att man mäter på ett annat sätt och får en annan siffra. Kapitalbehovet är följaktligen detsamma. Detta är vad till exempel S&P hävdar. Respondenten anser att sanningen förmodligen är någonstans där mittemellan dessa två synsätt. Om bankerna i själva verket fortsätter att behöva lika mycket kapital, eller om de skulle klara sig med lite mindre är något som respondenten tror att alla de fyra stora bankerna grunnar på.

En annan respondent förutser att ett antal banker kommer att åläggas större kapitalkrav än vad deras egna beräkningar kanske indikerar. Respondenten tror att detta kommer leda till en debatt huruvida de här beräkningsmetoderna verkligen ger en riktig bild av den sanna risken för olika banker. Detta tror respondenten kommer att resultera i en debatt på ett idémässigt plan där vetenskapsmännen kommer att spela en väldigt viktig roll. Respondenten anser vidare att det finns en tveksamhet bakom kulisserna till om det här verkligen är ett riktigt sätt att bedöma den verkliga risken i en bank.

Även om de fyra storbankerna i Sverige sannolikt kommer att få lägre kapitalkrav poängterar dock en intervjuperson att det finns golvregler som säger att man

första året inte får sänka sitt kapital mer än till 95 % av de gamla kapitaltäckningsreglerna. Bankerna ska således inte kunna dra ner sitt kapital direkt, men på lite sikt när marknaden har vant sig vid de nya kapitaltäckningsreglerna så tror respondenten att de kommer lätta på kapitalet, det vill säga antingen att man delar ut kapitalet till aktieägarna eller att det används till investeringar.

Bankerna är överens om att de lägre kapitalkraven främst beror på den låga risk som de svenska bankerna har i sina portföljer med exempelvis en stor andel bolån, detta kommenteras av nästintill alla respondenter. En intervjuperson säger att de gamla reglerna var onödigt hårda mot bolån och lån mot privatpersoner, vilket gör att respondenten tror att de som har mycket bolån och lån till privatpersoner förmodligen kommer att tjäna mest, såsom exempelvis SBAB som har väldigt mycket lån till privatpersoner.

En bank kommenterar att de i likhet med andra nordiska banker är i en förmånlig situation då de historiskt sett har haft ganska små kreditförluster, ganska små operativa förluster och driver en tradingverksamhet med låga finansiella risker. Detta gör att de förväntar sig att de med Basel II-systemets sätt att beräkna kapitalbehov kommer att behöva mindre kapital än de har behövt i Basel I-systemet. Samma respondent på denna bank betonar dock att den här positiva synen på hur mycket kapital de verkligen behöver, inte betyder att de för den skull kommer att släppa fritt kapital och återköpa aktier eller göra stora extrautdelningar. De tror således att detta kommer att ge banken finansiella resurser och att de därmed kommer att fortsätta att expandera och vara en tillväxtbank. Samtidigt påpekar en annan respondent att Baselkommittén har uttryckt att det totalt sett inte kommer att bli mindre kapitalkrav i systemet.

5.2.3 Orättvisor på grund av Basel II?

En intervjuperson säger att det som möjligen är storbankernas fördel är att man har de resurser som krävs att jobba med internratingmetoder, vilket kommer att ge vissa fördelar. Respondenten tror dock inte att fördelarna blir gigantiska, och menar dessutom att små banker som ändå är rätt så moderna nödvändigtvis inte

behöver uppleva det som en stor nackdel. Flera av de bankerna har nämligen också ansökt om internratingmetoden, så respondenten menar att de nog kommer att stå sig ganska bra i det här systemet. En respondent vidareutvecklar att bankerna med mer avancerade modeller kommer att bli bättre på att bedöma risken i affärer, och påpekar vidare att om de lyckas prissätta sina affärer bättre än konkurrenterna kommer de att få de bra affärerna. En annan respondent menar att detta kan innebära en risk att mindre banker blir uppköpta. Som exempel anger respondenten att det kan vara det som låg bakom att Danske Bank köpte Sampos Bank för inte så länge sedan.

En annan respondent menar att om en bank har sofistikerade risksystem för att kunna mäta risken på ett mer nyanserat sätt så är det rimligt att den banken inte ska behöva lika mycket kapital, utan istället ska ha det kapital som motsvarar de riskerna. Respondenten menar vidare att om en bank har extremt grova riskmätningssystemer, så måste man kanske i så fall ha en extra buffert. Samma respondent tycker också att det är bra att det finns lite olika nivåer att gå på, de riktigt små bankerna har bara en eller två anställda och de kan omöjligt ha så sofistikerade system. Det vore därför orimligt att kräva att de bankerna ska vara lika sofistikerade, så respondenten anser att det är bra att det finns olika nivåer att lägga sig på.

Ett annat problem som en respondent pekar på är att det finns olika sorters bestämmelser, dels tvingande som gäller lika i alla länder, men också de som kallas för "national discretion", där den svenska finansinspektionen har möjlighet att själva bestämma hur det ska vara i Sverige. Detta har ibland lett till olikheter mellan länderna på det sätt att reglerna kanske inte gäller lika strängt, vilket också har resulterat i diskussioner med finansinspektionen.

En annan respondent gör också gällande diskussionen om huruvida det blir rättvist eller inte mellan olika länder, eftersom det finns väldigt många små undantagsparagrafer som olika länder kan välja att ta med. Respondenten säger att detta varit en aktuell diskussion inom branschen. Om olika regler gäller för olika länder då blir det ju orättvist om man säger att någon i Lund behöver låna pengar och då kan låna av både Danske Bank och av en motsvarande svensk bank. Det

kan bli konkurrensnackdelar för den ena banken därför att man har olika tillsynsmyndigheter.

Dessutom kan det resultera i konkurrensolikheter mellan företagen i olika länderna därför att det blir olika dyrt att låna pengar i länderna om den svenska inspektionen inför en regel som gör att det blir högre kapitalkrav för viss verksamhet.

Ytterligare en debatt som samma respondent uppmärksammat är debatten som har handlat om hur det blir för banker som jobbar över flera länder, hur de olika tillsynsmyndigheterna kommer att samarbeta.

Ett problem som en av respondenterna framför med operationell risk, är att alla banker med AMA-metoden får ha sin egen metod, hur jämförbart det egentligen blir mellan bankerna kan då diskuteras.

Respondenten menar också att det finns väldigt många som har farhågor om vilka effekter Basel II kommer att få. Dessa finns både från bankernas sida och från finansinspektionens sida och respondenten menar att bankerna förstår farhågorna i debatterna och att det finns risker, men det bankerna gör är att försöka hantera de här riskerna på bästa möjliga sätt.

En respondent är noga med att påpeka att det inte bara handlar om att spara kapital, utan på grund av de nya reglerna måste bankerna också införa nya guidelines. En annan sak som också är väldigt viktigt är att styrelsen och ledningen i banken måste vara helt på det klara på vilka risker de utsätter sig för förhållande till tidigare. För att förstå de riskerna måste de ha kunskap och de kommer också ha en process för hur de utvärderar de risker som de utsätter banken för på ett högre plan än vad man har idag.

5.3 Debatten kring Basel II

5.3.1 Sverige

En respondent tycker att det har varit för lite debatt i Sverige om Basel II. Det har varit en större debatt till exempel i Tyskland angående implementeringen och vad det skulle betyda för bankerna. Den debatt respondenten anser har funnits i Sverige, handlar mycket om huruvida alla småföretag kommer bli förlorare och det anser respondenten kan grunda sig i okunnighet om regelverket. Samma respondent hade istället önskat sig en mer insiktsfull debatt. Samtidigt förstår respondenten att eftersom regelverket är så krångligt har ingen tid, såvida man inte är betald, för att sätta sig in i regelverket, vilket naturligtvis är skälet till att det inte har varit någon större debatt.

En respondent är förvånad att det har varit så lite debatt i Sverige. De har dock haft en intensiv diskussion bankerna sinsemellan. Om man däremot läser utländsk press så är det mycket vanligare att man i tyska tidningarna faktiskt skriver om det här och de är då inne på en detaljnivå som är ganska imponerande. Dagens industri har tagit upp ämnet vid några tillfällen, men det är mer med inriktningen hur mycket kapital som ska frigöras.

En annan respondent anser att debatten i Sverige ibland fått övertoner, till exempel att den ena eller andra banken kommer frigöra enorma mängder kapital och företagskrediter kommer att bli väldigt dyra, men i huvudsak tycker respondenten att debatten har varit ganska rimlig.

Ytterligare en respondent anser att debatten man har kunnat ta del av i till exempel Dagens industri är till 70 % korrekt. Ibland är journalisten inte tillräckligt påläst i ämnet, men i facktidningar så anser respondenten att debatten varit väldigt relevant. Samma respondent anser vidare att bakgrunden till varför USA har avvaktat med införandet av Basel II beror på QIS 4 som visade att effekterna av Basel II skulle bli större i USA än i Europa.

Det har även kommit väldigt mycket kritik från Riksbanken i Sverige för att det finns risk att bankerna sänker sitt kapital väldigt mycket, men respondenten anser inte att den här kritiken är relevant, då det finns begränsningar på hur mycket bankerna kan sänka kapitalet.

Ytterligare en respondent anser att det har varit ganska lite debatt i svensk press, men tycker att den lilla debatt som funnits har varit ganska bra. Respondenten tar upp att debatten bland annat har handlat om hur prissättningen på marknaden kan påverkas och anser att de stora frågorna har speglats, vilket fler respondenter håller med om.

5.3.2 Europa och världen

Flera respondenter anser att den utländska debatten har återspeglat svagheterna och svårigheterna med det här systemet på ett hyggligt bra sätt. En respondent konstaterar samtidigt att de senaste två åren har den europeiska debatten handlat mera om införandet av Basel II och hur man ska göra och vilka som kommer vara vinnare och förlorare. Det har inte varit en debatt i Europa så mycket om Basel II-systemets allmänna relevans och rimlighet, medan det däremot i USA har varit en ganska het debatt kring om det här överhuvudtaget är en bra ide.

Samma respondent menar också att införandet av Basel II-reglerna fördröjs helt enkelt därför att man inte är säker på att det är bra. Men på de senaste två åren har den debatten kommit lite i bakgrunden och i skuggan av den stora frågeställningen, vilka som är vinnare och vilka som är förlorare. Där har man inte så mycket ifrågasatt om det här överhuvudtaget är rimligt.

Flera av respondenterna anser inte att Baselkommitténs tunga inflytande påverkat att införandet av Basel II påbörjats i Europa, till skillnad från i USA där det blivit framskjutet. Flera respondenter anser att det behövs ett mer sofistikerat regelverk än vad Basel I har varit.

En respondent menar att USA har ett annat läge så det kan nog finnas många skäl till att debatten är större där än vad den varit i Sverige. Det amerikanska läget är

så att de kräver att alla banker ska använda sig av den avancerade metoden om man ska ansluta sig till Basel II.

När det gäller USA-debatten påpekar en av respondenterna att debatten har handlat mycket om att Basel II eventuellt förstärker konjunkturer. En annan respondent spekulerar i om Sverige kanske är ett för litet land för att ha den här typen av debatt.

5.4 Syftet

Alla respondenter är överens om att det främsta syftet med Basel II att uppnå finansiell stabilitet genom att hålla kapital i bankerna som motsvarar de verkliga riskerna som finns i bankerna. Vi kan dock urskilja en uppdelning bland respondenterna huruvida de tror att det nya regelverket verkligen kommer att uppnå detta syfte. Det är även en utbredd uppfattning att komplexiteten av regelverket är onödigt hög och att man hade kunnat uppnå samma syfte med mindre detaljstyrning.

En av respondenterna håller med om att syftet är att skapa stabilitet på finansmarknaden, och det tror denne respondent att man kommer att uppnå med Basel II. Respondenten anser dock att det kommer att dröja innan detta kan ske, men när allting rullar på och alla har fått sina system på plats och så vidare, så kommer bankerna få en bättre överblick än vad de haft tidigare.

En av våra respondenter påpekar att ingen kan veta om kapitaltäckningsreglerna och de nya modellerna att beräkna kapital kommer att fungera i praktiken förrän ekonomin gått igenom en lågkonjunktur. Det är först då som man kommer att ha någon chans att bedöma hur Basel II verkligen fungerar och om syftet uppfylls. Samma respondent tror dock att Basel II är ett mycket bättre regelverk än vad det gamla regelverket är och därmed menar respondenten att det inte kommer bli sämre än vad det är idag.

En respondent anser inte att man genom ett regelverk kan förhindra finansiella kriser, utan tror istället att det kan medverka till en högre medvetandegrad och tror också att det ger finansinspektionen större möjligheter att övervaka bankerna mer, vilket inte är något bankerna jublar över. Det som dock är bra med detta är att finansinspektionen kommer vara mer uppdaterade än tidigare tror respondenten.

En av respondenterna menar att om syftet med Basel II är att bankerna ska få bättre riskrapportering, riskvägning och genomlysning av risk så anser denne att syftet med regelverket är bra. Samma respondent är inte bekymrad över att Basel II inte skulle kunna skydda mot finansiella kriser. Han menar dock att i och med att Basel II införs nu under en period då vi har extremt låga kreditförluster, nästan inga alls faktiskt, har detta naturligtvis påverkat undersökningarna som gjorts inför införandet av Basel II. Man tror att det ska bli så mycket kapital frigjort, men det är kanske inte alls säkert att det blir.

Ytterligare en respondent tycker att syftet med Basel II är bra och menar att det definitivt kommer bli bättre än tidigare. Denne anser att det är mycket bättre metoder nu för att mäta risk och hur man differentierar riskerna mellan kunder. Man har mycket större möjlighet att ha olika kapital för olika typer av kunder. Förut var det ett mycket grövre regelverk och bankerna drog många olika kunder över samma kam, vilket kan tyckas väldigt orättvist.

En annan respondent anser att Basel II är ett väldigt bra regelverk, men att det har kommit att bli väldigt detaljerat. Samma respondent menar också att det kunde gjorts mycket enklare och att syftet hade ändå kunnat uppfyllas. Man hade inte behövt att detaljreglera lika mycket. Hela poängen är enligt denna respondent att bankerna ska kunna använda interna metoder för att bevisa för sin tillsynsmyndighet att de metoderna är helt okej. Men dock är det enligt samma respondent väldigt detaljreglerat, trots att det ska vara interna metoder, det vill säga att bankerna själva ska utforma egna metoder. Vidare menar denna respondent att bankerna i och med Basel II kommer ha bättre risk management, vilket förhoppningsvis kommer motverka finansiella kriser.

En av våra respondenter menar att om syftet med Basel II är att ge bankerna incitament att förbättra sina riskrutiner, så är det ett bra syfte. Detta syfte tror respondenten att Basel II kommer att uppfylla. Det förväntas att bankerna har bra koll på riskerna, det vill säga att man vet vilka kunder som är mer riskabla. Respondenten menar vidare att det är viktigt att bankerna inte mekaniskt och automatiskt lånar ut pengar, utan att de låter riskerna avspegla sig på priset, det vill säga på räntan. Effekten blir att konkursrisken och konjunkturkänsligheten flyttas från de finansiella företagen till deras kunder, alltså till låntagarna. Samma respondent anser att finansiell stabilitet är bra, det betyder att man ska minska risken för att det blir problem i bankerna, att bankerna ställer in betalningarna, men menar vidare att man även har problemet med riskkänsligheten och konjunkturcykeln. Det är något som har diskuterats ända sedan dag ett, från 2001, då arbetet med Basel II satte igång. Respondenten minns att det första den läste om Basel II var just om konjunkturkänsligheten, men nu har denna debatt inte utvecklats särskilt mycket på annat håll.

6. Slutdiskussion

I detta avslutande kapitel har vi för avsikt att beskriva de resultat vi har kommit fram till utifrån litteraturgenomgången, men framförallt utifrån empirin. Vi återkopplar även till uppsatsens syfte samt påvisar studiens teoretiska bidrag. Slutligen delger vi några reflektioner kring studiens slutsatser och ger förslag till potentiella fortsatta studier inom ämnet.

6.1 Vad och varför?

Utvecklingen inom finanssektorn har lett till ett ökat behov av harmonisering, reglering och tillsyn, såväl mellan sektorer som mellan länder. Basel I:s förenklade schablonmässiga regler för att mäta risk anses inte längre tillräckliga för en dynamisk marknad såsom finansmarknaden. De nya reglerna, Basel II, ska kunna svara mot finansiell innovation och utveckling i riskhanteringspraktik. Syftet med Basel II är därmed att motverka finansiella kriser genom en bättre riskhantering. Detta ska genomföras med hjälp av de tre pelarna, minimikrav på kapital, samlad kapitalbedömning och ökad genomlysning.

Dessa nya regler börjar gälla från 1 februari 2007, detta har dock under flera år varit ett av bankernas största projekt. Inom ämnet har det skrivits en hel del om Basel II och dess troliga effekter. Då bankerna nu har börjat implementera denna nya lagstiftning, och är i slutskedet av implementeringen av vissa delar, är detta ämne mer aktuellt än någonsin tidigare. Vi menar därför att en uppsats inom detta ämne med fokus på de interna effekterna fyller ett tomrum i dagens befintliga litteratur och kommer därför att ge både ett stort teoretiskt och praktiskt bidrag.

6.2 Återkoppling till syftet – praktiskt bidrag

Basel II är ett oerhört komplicerat regelverk vilket även samtliga respondenter är eniga om. Det har lett till stora kostnader och mycket arbete för bankerna.

Bankerna anser dock att regelverket trots detta är av godo. Den förhöjda riskmedvetenheten resulterar enligt respondenterna i att de får lägre kapitalkrav och tror sig därmed i framtiden göra ekonomiska vinster. Det finns dock aspekter som lyfts fram av respondenterna som bara framtiden kan utvisa såsom om den kapitalnivån man kommer att uppmäta med det nya ackordet kommer att visa sig vara tillräcklig.

6.3 Studiens teoretiskt bidrag

Vårt syfte med denna uppsats har varit att beskriva problemen som de fyra största bankerna i Sverige ställts inför med anledning av införandet av Basel II, samt identifiera de konsekvenser som implementeringen förväntas leda till för bankernas del.

6.3.1 Övergången

Basel II är ett komplicerat regelverk vilket också bekräftas av våra respondenter. En respondent menar att man hade kunnat åstadkomma det här på ett mycket enklare sätt, medan en annan respondent anser att Basel I som var mycket enklare uppbyggt inte kunde uppfylla sitt syfte. Därmed behövs ett mer avancerat regelverk. Alla respondenter påpekar att både den tekniska komplexiteten och storleken av projektet till en början underskattades. Att bankerna underskattat omfattningen av de nya reglerna kan vara en förklaring till att de enligt KPMG:s studie också väntat med införandet av desamma. Våra respondenter pekar speciellt ut pelare 1 som den mest resurskrävande.

Regelverkets komplexitet uppfattas inte bara som ett problem från bankernas sida, utan bankerna upplever även att finansinspektionen har tyckt detta. En respondent anser att detta till och med varit det största problemet. Finansinspektionens samarbetsvilja och hjälpsamhet har flera respondenter dock uttryckt. Enligt en respondent är det inte bara myndigheternas fel att regelverket blivit så detaljerat, utan även företagens, som vill ha förtydliganden om hur reglerna ska tolkas.

Vad gäller operationell risk som av bland andra Wahlström (2006) identifierats som ett stort problem, har våra respondenter inte upplevt detta som ett problem då de har valt att till en början använda sig av schablonmetoden. Att skapa databasen till detta har inte varit något stort problem och att tillämpa schablonmetoden har varit ett ännu mindre problem.

IT-systemen upplevs som det mest krävande i och med övergången utav flera respondenter och anledningen till detta är att det krävs mer data än tidigare. Svårigheten har varit att skapa ett enhetligt system och sedan rapportera på ett bra sätt utifrån de systemen. Då våra respondenter är internationellt verksamma har detta utgjort en särskilt stor utmaning.

Kostnader medför internt motstånd vilket också våra respondenter bekräftar. För att motverka detta motstånd har bankerna insett vikten av att informera och utbilda alla inom organisationen, och att en förståelse för det nya regelverket måste finnas långt ned i organisationen. De olika bankerna har lagt ner resurser på information och utbildning. Bankerna har dock varierat sig på det sätt på vilket man har gått utöver de grundläggande kraven från finansinspektionen, exempelvis att bygga upp ”business case” eller att sprida information genom personaltidningen. Sammantaget har ledningen från början varit positiva, dock har man i början kunnat känna av motstånd längre ner i organisationen. En sak att ha i åtanke då det gäller bankernas acceptans av detta är dock att det är ett myndighetskrav och som en respondent påpekar så brukar det oftast gå bra då, vilket stämmer överens med begreppet ”lagstiftande godtycklighet” som nämns i Wahlströms (2006) artikel.

6.3.2 Effekterna

En övervägande del av respondenterna säger att en effekt av Basel II kommer att bli en ökad riskmedvetenhet inom bankerna samt en bättre översyn över riskerna, som också förutspås av Wahlström (2006). Bankerna är ense om att detta är positivt, trots att riskhanteringen var bra tidigare också. Bankerna tar också upp

under intervjuerna att transparensen ökar samt att den interna styrningen förbättras.

Konsekvensen av en förbättrad riskhantering blir att bankerna ställs inför ett lägre kapitalkrav. Trots att det finns regler som begränsar hur mycket bankerna får sänka sitt kapital de första åren, är den samlade uppfattningen att bankerna kommer att kunna sänka sitt kapital på sikt, då de svenska bankernas portföljer innehåller låga risker. Sammantaget förväntar sig alltså de stora bankerna i Sverige att de kommer att göra ekonomiska fördelar i och med de nya reglerna.

Huruvida sektorn kommer att förändras är ännu oklart, men en del respondenter menar att de stora bankerna dels har resurser till att använda de mer avancerade metoderna och dels kommer att vara bättre på att prissätta sina affärer. Detta kommer med största sannolikhet leda till konkurrensfördelar gentemot de mindre bankerna, vilka kommer tvingas använda schablonmetoder. Dessa konkurrensfördelar kan innebära strukturförändringar i form av uppköp eller samgåenden i framtiden.

Då Basel II består av både tvingade regler och undantagsregler innebär det att reglerna ser olika ut mellan länderna, vilket resulterar i olikheter dels mellan bankerna i olika länder, men också mellan företag. Detta innebär också att det blir ett stort arbete för banker som är internationellt verksamma då flera tillsynsmyndigheter måste vara inblandade och samarbeta med varandra.

En viktig aspekt av de nya reglerna som tas upp under intervjuerna är huruvida det framräknade kapitalbehovet kommer att vara tillräckligt, eller om bankerna faktiskt klarar sig med mindre kapital än tidigare. I dagens samhälle mäts risk med hjälp av sannolikhet, vilket bland annat McGoun (1995) riktar kritik mot. Han menar dock att det inte finns något godtagbart alternativ, utan att det viktiga är att ha problematiken kring detta sätt att mäta risk på i åtanke. Om det faktiskt är så att det inte går att mäta risk med hjälp av sannolikhet på ett tillförlitligt sätt förefaller detta regelverk helt meningslöst. De flesta respondenter hävdar dock McGoun till trots att risk faktiskt går att mäta. Vi kan endast konstatera att regelverkets rimlighet bygger på att bankernas framräknade kapitalkrav ska vara

tillräckliga vid en lågkonjunktur och systemet faller därmed om McGouns argument stämmer.

En respondent säger att trots att det framlagts många betänkligheter om Basel II's effekter, både från bankernas och från finansinspektionens sida, så försöker man att hantera de här riskerna på bästa möjliga sätt.

Vi kan bara konstatera att det är intressant att kritik från olika håll inte verkar ha färgat bankernas åsikter om Basel II i den utsträckning man hade kunnat förvänta sig. Det bör även finnas i åtanke att dessa nya regler har kostat bankerna enorma summor, varför kritik som ifrågasätter dess existens borde ha tagit ett större utrymme hos bankerna. Vi kunde utläsa en viss tveksamhet till regelverket, i det stora hela var dock respondenterna övertygade om att reglerna skulle resultera i fördelar.

Man kan tänka sig att det är så att legitimeringseffekten verkar på flera olika håll, dels mellan bankerna och Baselkommittén, men också mellan bankernas chefer och de övriga i organisationen. Som Latour och Woolgar (1987) konstaterat så kan auktoriteter legitimera saker som sanning, det vill säga att vissa personers eller organisationers stöd för Baselkommittens syn stillar kritik. Även Wahlström (2006) diskuterar detta och menar att läsaren övertalas att ackordet är användbart, värdefullt, lämpligt och korrekt.

6.3.3 Debatten

Flera av respondenterna anser att debatten varit liten i Sverige och att den många gånger handlat om fel saker. En respondent anser att det är konstigt att debatten inte varit större då Basel II förändrar bankerna en hel del, men samtidigt menar denne respondent att det funnits en debatt mellan bankerna och finansinspektionen. Flera av respondenterna tycker ändå att den svenska debatten varit godkänd och att man kanske inte kan eller ska mäta sig med den tyska eller amerikanska pressen. Debatten angående huruvida Basel II är ett relevant regelverk har främst funnits i USA, men den har blivit nedtonad av debatten om vilka som kommer att bli vinnare respektive förlorare.

6.3.4 Syftet

Att syftet med Basel II är att uppnå finansiell stabilitet anser alla respondenter, men om det kommer att ske och när är de oense om. En respondent tror att detta inte kommer att uppnås förrän efter ett tag då bankerna har fått mer rutin. Dock är det svårt, om inte omöjligt, att veta om Basel II verkligen kommer att motverka finansiella kriser förrän vi hamnar i en lågkonjunktur. Om Basel II kommer att skydda mot finansiella kriser däremot råder det delade meningar om. Vissa tror bara att riskhanteringen blir bättre och att medvetenheten ökar.

Det är även den samlade inställning att komplexiteten av regelverket är onödigt hög och att man hade kunnat uppnå samma syfte med mindre detaljstyrning. Om man ser till Wallanders (1999) argument och budgetens underordnade betydelse kan man dra slutsatsen att även om syftet är gott är det för den skull inte säkert att detta komplicerade tillvägagångssätt är nödvändigt.

6.4 Reflektioner kring studiens slutsatser

Basel II är ett ämnesval som är otroligt stort. Utöver detta har även våra respondenter olika befattningar inom respektive bank, vilket har lett till att intervjuvaren har blivit svårare att sammanställa än om alla våra respondenter hade haft exakt samma befattning. Eftersom vi ställde öppna frågor till våra respondenter har dessa svarat fritt och därmed kommit in på sidospår som ibland ej varit relevant för just vår studie eller så har olika frågor vävts samman i respondentens svar. Detta har lett till en del svårigheter när det gäller kategorisering av intervjuvaren. Dock anser vi fortfarande att öppna intervjuer är rätt för att få fram vår uppsats syfte.

6.5 Förslag till fortsatta studier

Våra intervjuer klarlägger inte bara vår forskningsfråga utan leder även till nya frågeställningar. Vi vill därför i syfte att hålla diskussionen om Basel II levande lyfta fram dessa till fördel för framtida uppsatsskribenter.

En intressant frågeställning som har varit central i våra intervjuer men som ej kan besvaras i samband med detta arbete är om Basel II:s syfte, att uppnå finansiell stabilitet, kan upprätthållas under en lågkonjunktur. Att hålla en tillräcklig kapitalnivå blir ju inte riktigt aktuellt förrän då. Detta kan dock inte undersökas i skrivande stund med säkerhet då vi befinner oss i en högkonjunktur.

Ett annat förslag på fortsatt forskning som uppsatsens omfång begränsat oss från är att djupare utreda vilka personer inom bankorganisationer som har visat motstånd till Basel II. Att intervjua dessa och sedan utgå ifrån deras perspektiv hade utgjort underlag för en mycket intressant studie.

Källförteckning

Litteratur

Andersen, Ib (1998) *Den uppenbara verkligheten*, Lund, Studentlitteratur.

Bryman, Alan och Bell, Emma (2005) *Företagsekonomiska forskningsmetoder*, Liber Ekonomi, Upplaga 1:1.

Halvorsen, Knut (1992) *Samhällsvetenskaplig metod*, Studentlitteratur.

Jacobsen, Dag Ingvar (2002) *Vad, hur och varför*, Lund, Studentlitteratur.

Latour, Bruno och Woolgar, Steve (1986) *Laboratory Life –The Construction of Scientific Facts*, Princeton University Press.

Rosengren, Karl Erik och Arvidson, Peter (1992) *Sociologisk metodik*, Almqvist & Wiksell Förlag, Fjärde upplagan.

Silverman, David (1995) *Interpreting Qualitative Data*, SAGE Publications.

Strauss, Anselm och Corbin, Juliet (1990) *Basic of Qualitative Research: grounded theory procedures and techniques*, SAGE Publication.

Svenning, Conny (1999) *Metodboken Samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling*, Lorentz, Upplaga 3.

Publicerade källor

Ahlqvist, Stefan, ”Vad är Basel II?” *Finansvärlden*, 2005-03-21.

Chua, W.F., "Teaching and learning only the language of numbers-monolingualism in a multilingual world", *Critical Perspectives on Accounting*, nr. 7, 1996, s. 129-156.

Forsell, Jan och Lönnqvist, Per, "Basel II medför stora krav – och möjligheter för bankerna", *Balans*, nr 5, 2004, s. 23-27.

McGoun, E.G., "The history of risk "measurement", *Critical Perspectives on Accounting*, nr. 6, 1995, s. 511-532.

Nachemson-Ekwall, Sophie, "Nya regler ger svenska storbanker miljarder", *Dagens Industri*, 2006-08-26.

Wahlström, Gunnar, "Worrying but accepting new measurements: the case of Swedish bankers and operational risk", *Critical Perspectives on Accounting*, nr. 17, 2006, s. 493-522.

Wallander, Jan, "Budgeting- an unnecessary evil", *Scandinavian Journal of Management*, nr. 15, 1999, s. 405- 421.

SEB, "Vad betyder Basel II för privatpersoner och företag?" 2006-06-20.

Muntliga källor

Carlehed, Magnus, Chef för finansiell riskkontroll och riskkapitalmodellering, Swedbank, telefonintervju 2006-12-28.

Francke, Lennart, Cheif Financial Officer, Handelsbanken, telefonintervju 2006-11-28.

Ljungqvist, Jonas, Head of Group Credit Risk Control, SEB, telefonintervju 2006-12-21.

Marquardt, Rolf, Chef för riskkontroll, Handelsbanken, telefonintervju 2006-12-04.

Olavi, Gösta, Risk management, SEB, telefonintervju 2006-12-22.

Palm, Niklas, Riskanalytiker, Nordea, telefonintervju 2006-12-21.

Rheland, Stina, Bankdirektör och ansvarig för implementering av Basel II, Handelsbanken, telefonintervju 2006-12-01.

Sharifi, Maher, Leder parallellrapporteringen, Nordea, telefonintervju 2006-12-19.

Westholm, Christer, Senior Advisor Group Finance, Swedbank, telefonintervju 2006-12-13.

Elektroniska källor

BaselAlert hemsida - "QIS 4 results are worrisome, say banking agencies" Maj 2005.

Baselkommitténs hemsida a, "History of the Basel Committee and its Membership".

Baselkommitténs hemsida b, "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards", juni 2006.

Baselkommitténs hemsida c, "William L Rutledge: Implementing the New Basel Accord", mars 2003.

Baselkommitténs hemsida d, "Jaime Caruana: Overview of Basel II and its reflections on financial stability", maj 2005.

Dagens Industris hemsida, 2006-04-16, hämtat 2006-11-07.

<http://di.se/Nyheter/?page=/Avdelningar/Artikel.aspx?O=Index&ArticleId=2002\04\16\46969&src=di&s>.

Executive Decisions 2004, ”Kunderna de stora vinnarna när Landshypotek satsar på Basel II anpassning”.

Finansinspektionen 2005 b, ”Kapitaltäckning och riskhantering – riktlinjer för regleringen”.

Företagarna 2005, ”Basel II: Nya kapitaltäckningsregler - så påverkas ditt företag”.

Handelsbankens hemsida, hämtat 2007-01-03:

www.handelsbanken.se.

Ingves, Stefan, 2006, ”Finansiella kriser i ett internationellt perspektiv”, Riksbanken, 2006 b.

Lönnerblad, Mats, 2001-03-03, ”Bankerna ställs inför nya kapitaltäckningskrav”, Bankrättsföreningen, 2006-11-07.

Lunds Universitets hemsida:

www.biblioteket.ehl.lu.se/olle/papers/0000385.pdf

Nyberg, Lars, 2006, ”Finansiella reformer och finansiell kris – svenska erfarenheter”, Riksbanken 2006 a.

Nordeas hemsida, hämtat 2007-01-03:

www.nordea.com.

The Office of the Comptroller of the Currency hemsida Julie L. Williams 11 maj 2005 <http://www.occ.treas.gov/ftp/release/2005-46a.pdf> .

Riskglossary hemsida 2006-12-20.

Swedbanks hemsida www.swedbank.se 2007-01-03.

SEB:s hemsida www.seb.se 2007-01-03.

Rapporter

Finansinspektionen 2001, ”Riskmätning och kapitalkrav I”.

Finansinspektionen 2002, ”Riskmätning och kapitalkrav II”.

Finansinspektionen 2005 a, ”Företagens interna kapitalutvärdering – att bedömma kapitalbehovet under Basel II”.

Finansinspektionen 2006, ”Bankernas kapitalkrav med Basel 2”.

Bilaga 1

Temafrågor:

Hur länge har du jobbat på din bank? Vad är din titel?

Hur har du varit inblandad i de nya reglerna på din bank?

Hur långt har ni kommit i arbetet med de nya reglerna?

Hur upplever ni att övergången har gått? Vilka har varit de största problemen för er del?

Vad tror du att införandet av Basel II kommer få för effekter för er bank?

Tycker du att debatten kring ämnet speglar de problem som faktiskt dykt upp i praktiken?

Debatten i USA jämfört med Europa

Syftet med Basel II

Hur många i Er bank är insatta i de nya reglerna? Hur har ni arbetat för att få medarbetarna med på detta?

Kan du rekommendera någon mer inom din bank som vi kan prata med?